

**BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
URED ZA REVIZIJU INSTITUCIJA U FBIH
SARAJEVO**

Ložionička 3, 71000 Sarajevo, Tel: + 387 (0)33 723 500, Fax: 716 400, www. vrifbih.ba, e-mail: urrevfed@bih.net.ba, vrifbih@vrifbih.ba

**IZVJEŠTAJ O REVIZIJI FINANSIJSKIH IZVJEŠTAJA
JAVNOG PREDUZEĆA “B&H AIRLINES” D.O.O.
SARAJEVO**

ZA 2010.GODINU

Broj: 06-4/11

Sarajevo, april 2011. godine

UPRAVI JAVNOG PREDUZEĆA „B&H AIRLINES“ D.O.O. SARAJEVO**NEZAVISNO REVIZORSKO MIŠLJENJE*****Predmet revizije***

Izvršili smo reviziju bilansa stanja Javnog preduzeća „B&H Airlines“ d.o.o. Sarajevo (u daljem tekstu – Društvo) sa stanjem na dan 31.12.2010. godine i pripadajućih bilansa uspjeha, izvještaja o promjenama na kapitalu i izvještaja o novčanim tokovima za godinu koja je završila na taj dan, te reviziju usklađenosti poslovanja sa propisima i pregleda značajnih računovodstvenih politika i drugih napomena uz finansijske izvještaje.

Odgovornost rukovodstva za finansijske izvještaje

Rukovodstvo je odgovorno za izradu i objektivnu prezentaciju ovih finansijskih izvještaja u skladu sa Međunarodnim standardima finansijskog izvještavanja. Ova odgovornost obuhvata: uvođenje, primjenu i održavanje internih kontrola koje su važne za pripremu i objektivnu prezentaciju finansijskih izvještaja koji ne sadrže materijalno značajne pogrešne iskaze nastale usljed korupcije, prevare ili greške, odabir i primjenu odgovarajućih računovodstvenih politika i računovodstvene procjene koje su razumne u datim okolnostima. Rukovodstvo je takođe odgovorno za usklađenost poslovanja preduzeća sa važećim zakonskim i drugim relevantnim propisima.

Odgovornost revizora

Naša je odgovornost da izrazimo mišljenje o finansijskim izvještajima na osnovu obavljene revizije. Reviziju smo izvršili u skladu sa Zakonom o reviziji institucija u Federaciji BiH („Sl. novine Federacije BiH“ br: 22/06), INTOSAI revizijskim standardima i Međunarodnim standardima revizije. Ovi standardi nalažu da postupamo u skladu sa etičkim zahtjevima i da reviziju planiramo i izvršimo na način koji omogućava da se, u razumnoj mjeri, uvjerimo da finansijski izvještaji ne sadrže materijalno značajne pogrešne iskaze, te da je poslovanje usklađeno sa važećim zakonskim i drugim relevantnim propisima.

Revizija uključuje provođenje postupaka u cilju pribavljanja revizorskih dokaza o usklađenosti poslovanja i iznosima koji su objavljeni u finansijskim izvještajima. Izbor postupaka zasnovan je na revizorskom prosuđivanju, uključujući procjenu rizika materijalno značajnih pogrešnih iskaza u finansijskim izvještajima, nastalim usljed korupcije, prevare ili greške. Prilikom procjene rizika, revizor razmatra interne kontrole koje su važne za pripremu i fer prezentaciju finansijskih izvještaja, u cilju osmišljavanja revizorskih postupaka koji su odgovarajući u datim okolnostima, ali ne u cilju izražavanja odvojenog mišljenja o efektivnosti internih kontrola. Revizija takođe uključuje ocjenu primijenjenih računovodstvenih politika i značajnih procjena izvršenih od strane rukovodstva, kao i ocjenu opšte prezentacije finansijskih izvještaja. Smatramo da su pribavljeni revizorski dokazi dovoljni i odgovarajući i da obezbjeđuju osnovu za naše revizorsko mišljenje.

Osnov za izražavanje mišljenja:

- 1. Avans iskazan na datum prethodnog revidiranog bilansa u iznosu od 3.917.792 KM, koji je knjižen na osnovu avansne uplate prve tranše Vlade FBiH u korist kompanije „Airbus Industrie“ France iz 2005.godine, radi nabavke dva aviona tipa AIRBUS 319-100, isknjižen je na teret kapitala, bez saglasnosti osnivača i prethodno donesene relevantne odluke organa upravljanja, o čemu je pojašnjeno u tački 4.5. Izvještaja;**
- 2. Naknada za razvoj i unapređenje avio prometa u Federaciji BiH u iznosu od 1.745.980 KM, naplaćena od putnika prilikom prodaje avio dokumenata nije uplaćena na propisani podračun Budžeta Federacije BiH, o čemu je pojašnjeno u tački 4.8. Izvještaja;**
- 3. Nisu uplaćeni doprinosi za PIO/MIO i za osiguranje od nezaposlenosti po osnovu obračunatih i isplaćenih plaća za prethodnih 18 mjeseci, u ukupnom iznosu od 1.118.363 KM, što nije u skladu sa Zakonom o doprinosima i Pravilnikom o načinu obračunavanja i uplate doprinosa. Zbog neuplaćenih doprinosa obračunate su zatezne kamate po propisanim stopama u iznosu od 118.802 KM, koje su teretile rashode poslovanja, o čemu je obrazloženo u tački 4.8. Izvještaja;**

4. Izvršenim rezervisanjima po osnovu neiskorištenih godišnjih odmora na datum bilansa u iznosu od 151.689 KM, neosnovano se uvećani rashodi obračunskog perioda. Obzirom da su istovremeno, po osnovu ukidanja rezervisanja izvršenih na datum prethodnog bilansa, uvećani i prihodi perioda u iznosu od 176.929 KM, ovako provedeni računovodstveni postupci nemaju značajnog uticaja na rezultate poslovanja istog obračunskog perioda, ali imaju na akumulirani gubitak, koji je po osnovu izvršenog rezervisanja u prethodnom obračunskom periodu neosnovano uvećan za navedeni iznos, o čemu je detaljno obrazloženo u tački 4.8. Izvještaja.
5. Uprava još uvijek nije usvojila, implementirala i nadzirala kontrolne postupke vezane za sve značajnije procese poslovanja. Nisu donesani interni akti za važnije procese poslovanja, čime je otvorena mogućnost da se transakcije iskazane u finansijskim izvještajima i dalje odobravaju bez utvrđenih pravila, o čemu je šire pojašnjeno u tački 4.3. Izvještaja;

Negativno mišljenje

Po našem mišljenju, zbog efekata koje na finansijske izvještaje imaju stavke navedene u prethodnom pasusu, finansijski izvještaji ne prikazuju istinito i objektivno, po svim bitnim pitanjima, finansijski položaj Javnog preduzeća „B&H Airlines“ d.o.o. Sarajevo na dan 31.12.2010. godine, rezultate poslovanja i novčani tok za godinu koja je završila na taj dan, u skladu sa Međunarodnim standardima finansijskog izvještavanja.

Finansijsko poslovanje Javnog preduzeća „B&H Airlines“ d.o.o. Sarajevo u toku 2010. godine za naprijed navedene kvalifikacije nije bilo usklađeno u svim materijalno značajnim aspektima sa važećom zakonskom regulativom.

Bez daljne kvalifikacije našeg mišljenja, skrećemo pažnju i na slijedeće:

Zbog neefikasnog rukovođenja i pasivnog odnosa predstavnika državnog kapitala u organima upravljanja stvoreni su veliki gubici u poslovanju. Imovina Društva je beznačajna, poslovanje je opterećeno velikim obavezama, gubici se iz godine u godinu u kontinuitetu povećavaju. Ukupan akumulirani gubitak iznosi 44.861.881 KM, a gubitak iznad visine kapitala iznosi 7.562.858 KM. U ovakvim uslovima i okolnostima upitna je stalnost poslovanja Društva, jedna od osnovnih pretpostavki na kojima se temelje općeprihvaćena računovodstvena načela i MSFI, o čemu je posebno pojašnjeno u tački 4.12. Izvještaja.

Sarajevo, 19.04.2011. godine

Zamjenik generalnog revizora
Branko Kolobarić, dipl. oec.

Generalni revizor
Dr. sc. Ibrahim Okanović, dipl. oec.

SADRŽAJ

BILANS STANJA NA DAN 31.12.2010. GODINE	1
BILANS USPJEHA.....	2
ZA PERIOD 01.01. – 31.12.2010. GODINE.....	2
IZVJEŠTAJ O NOVČANIM TOKOVIMA ZA 2010. GODINU,.....	3
ZAKLJUČNO SA 31.12.2010. GODINE	3
IZVJEŠTAJ O PROMJENAMA U KAPITALU	4
ZA PERIOD KOJI ZAVRŠAVA NA DAN 31.12.2010. GODINE	4
1. UVOD	5
2. PREDMET, CILJ I OBIM REVIZIJE.....	5
3. REZIME DATIH PREPORUKA.....	6
4. NALAZ I PREPORUKE	6
4.1 Prethodno iskustvo sa klijentom i ostale kontrole nadležnih organa	6
4.2 Aktivnosti nakon izvršene revizije za 2009.godinu i korekcije finansijskih izvještaja.....	7
4.3 Sistem internih kontrola	8
4.4 Planiranje i izvještavanje.....	9
4.5 Stalna sredstva	10
4.6 Potraživanja	12
4.7 Novac i novčani ekvivalenti	14
4.8 Obaveze	14
4.9 Kapital.....	19
4.10 Prihodi.....	20
4.11 Rashodi	21
4.12 Finansijski rezultat.....	24
4.13 Sudski sporovi	24
4.14 Nabavke	25
5. KOMENTAR.....	25

B I L A N S S T A N J A na dan 31.12.2010. godine

Pozicija	Neto iznos	
	Tekuće godine	Prethodne godine
UPISANI A NEUPLAĆENI KAPITAL	-	-
STALNA SREDSTVA	30.990.096	36.249.872
Stalna nematerijalna sredstva	145.228	184.288
Računarski programi – software	145.228	184.288
Nekretnine, postrojenja i oprema	30.665.409	35.974.259
Zemljišta	691.000	691.000
Građevinski objekti	2.123.091	2.172.288
Postrojenja, oprema i transportna sredstva	27.845.630	29.185.610
Nekretnine, postrojenja i oprema u pripremi	5.688	7.569
Avansi za nekretnine, postrojenja i opremu	-	3.917.792
Dugoročna finansijska ulaganja i zajmovi	177.188	84.750
Dugoročna razgraničenja	2.271	6.575
TEKUĆA SREDSTVA	9.537.381	8.708.186
Zalihe	784.415	852.024
Potraživanje od prodaje	1.707.346	1.077.505
Druga kratkoročna potraživanja	944.042	776.594
Novac i novčani ekvivalenti	4.981.602	5.442.026
Aktivna vremenska razgraničenja	1.119.976	560.037
GUBITAK IZNAD VISINE KAPITALA	7.562.858	-
UKUPNA AKTIVA	48.090.335	44.958.058
KAPITAL	-	5.425.844
Upisani osnovni kapital	18.773.273	18.773.273
Revalorizacijske i prenesene rezerve	495.439	550.488
Ostale rezerve	18.030.311	580.246
Akumulirani (preneseni) gubitak	(37.299.023)	(14.478.163)
OBAVEZE	48.090.335	39.532.214
Dugoročne obaveze	15.423.267	22.813.932
Kratkoročne obaveze	32.667.068	16.718.282
UKUPNA PASIVA	48.090.335	44.958.058

Uprava je pripremila finansijske izvještaje za poslovnu 2010.godinu i predala ih AFIP-u (nadležnoj instituciji za predaju godišnjih finansijskih izvještaja). Nadzorni Odbor, do okončanja revizije, nije donio Odluku o usvajanju finansijskih izvještaja za 2010.godinu niti su isti podneseni Skupštini Društva na usvajanje.

BILANS USPJEHA
za period 01.01. – 31.12.2010. godine

Pozicija	Tekuća godina	Prethodna godina
Prihod od prodaje	32.480.901	18.843.098
Troškovi za prodano	53.797.147	34.817.710
Bruto dobit	-	-
Bruto gubitak	21.316.246	15.974.612
Troškovi distribucije	-	-
Troškovi uprave i administracije	-	-
Drugi operativni rashodi	-	-
Dobit od operativnih aktivnosti	-	-
Gubitak od operativnih aktivnosti	21.316.246	15.974.612
Drugi finansijski prihodi	2.845.499	2.532.387
Dobici od prodaje stalne imovine	-	9.037
Ostali prihodi	-	5.809.560
Rashodi po osnovu kamata	1.618.492	1.907.486
Drugi finansijski rashodi	5.383.125	2.010.795
Gubici od umanjenja vrijednosti stalne imovine	7.235	1.891
Ostali rashodi	172.033	761.189
Dobit prije poreza	-	-
Gubitak prije poreza	20.454.914	12.304.989
Porez na dobit	-	-
Neto dobit perioda	-	-
Gubitak perioda	20.454.914	12.304.989

Uprava je pripremila finansijske izvještaje za poslovnu 2010.godinu i predala ih AFIP-u (nadležnoj instituciji za predaju godišnjih finansijskih izvještaja). Nadzorni Odbor, do okončanja revizije, nije donio Odluku o usvajanju finansijskih izvještaja za 2010.godinu niti su isti podneseni Skupštini Društva na usvajanje.

**IZVJEŠTAJ O NOVČANIM TOKOVIMA za 2010. godinu,
zaključno sa 31.12.2010. godine**

(INDIREKTNA METODA)

O p i s	Oznaka	IZNOS Tekuća godina	IZNOS Prethodna godina
Gotovinski tok iz poslovnih aktivnosti			
1 Neto dobit (gubitak)		(20.454.914)	(12.304.989)
Usklađivanje za:			
2 Amortizacija/vrijednost usklađivanja nematerijalnih sredstava	+	58.265	55.980
3 Gubici (dobici) od otuđenja nematerijalnih sredstava	+(-)	-	-
4 Amortizacija/vrijednost usklađivanja materijalnih sredstava	+	1.782.771	1.702.887
5 Rashodi (dobici) od otuđenja materijalnih sredstava	+(-)	-	1.891
6 Usklađivanje po osnovu finansijskih stalnih sredstava	+(-)	-	-
7 Nerealiz.rash.(prihodi) kod razm.valuta na trž. (kursne razlike)	+(-)	-	-
8 Ostala uskl. za neg.stavke i tok.koji se odnose na ulag.i fin.akt.	+(-)	-	7.438.145
9 Svega 2 do 8		1.841.036	9.198.903
10 Smanjenje (povećanje) zaliha	+(-)	1.502	(172.401)
11 Smanjenje (povećanje) potraživanja od prodaje	+(-)	(629.841)	1.131.047
12 Smanjenje (povećanje) drugih potraživanja	+(-)	(220.448)	(87.015)
13 Smanjenje (povećanje) aktivnih vremenskih razgraničenja	+(-)	(378.279)	(158.153)
14 Povećanje (smanjenje) obaveza prema dobavljačima	+(-)	3.463.737	4.178.810
15 Povećanje (smanjenje) ostalih obaveza	+(-)	1.532.402	1.162.628
16 Povećanje (smanjenje) pasivnih vremenskih razgraničenja	+(-)	3.224.011	323.218
17 Svega 10 do 16		6.993.084	6.378.134
18 A. Neto gotovinski tok od poslovnih aktivnosti (1+9+17)		(11.620.794)	3.272.048
Novčani tok od ulagačkih aktivnosti			
19 Nabavka (prodaja) stalnih nematerijalnih sredstava	- (+)	(19.205)	(52.180)
20 Nabavka (prodaja) stalnih materijalnih sredstava	- (+)	(390.755)	1.010.451
21 Sticanje (otuđenje) udjela u zavisnim društvima	- (+)	-	-
22 Sticanje (otuđenje) udjela u pridruženim pravnim licima	- (+)	-	-
23 Dati zajmovi (povrat zajmova) pravnim licima u grupi	- (+)	-	-
24 Dati zajmovi (povrat zajmova) dr. povezanim pravnim licima	- (+)	-	-
25 Sticanje (otuđenje) drugih ulaganja	- (+)	-	-
26 Dati zajmovi (povrat zajmova) drugim pravnim licima	- (+)	(92.438)	-
27 Ostali tokovi od ulagačkih aktivnosti	- (+)	-	-
28 B. Neto gotovinski tok od ulagačkih aktivnosti (19 do 27)		(502.398)	(958.271)
Novčani tok od finansijskih aktivnosti			
29 Primici od izdavanja dionica i ost.oblika form.i poveć kapitala	+	13.802.049	-
30 Otkup (iskup) dionica i ostalih oblika kapitala	-	-	-
31 Nabavka (prodaja) vlastitih dionica	- (+)	-	-
32 Primljena (pozajmljena) sredstva	+ (-)	6.411.983	-
33 Povrat pozajmljenih sredstava	(-)	(8.551.264)	(3.283.984)
34 Plaćanje dividendi	(-)	-	-
35 Ostali troškovi od finansijskih aktivnosti	- (+)	-	-
36 C. Neto gotovinski tok od finansijskih aktivn. (29 do 35)		11.662.768	(3.283.984)
37 Neto povećanje (smanjenje) gotov. na rač.i blagajni (A+B+C)		(460.424)	(970.207)
38 Početno stanje gotovine na računu i blagajni		5.442.026	6.412.233
39 Konačno stanje gotovine na računu i u blagajni		4.981.602	5.442.026
40 Neto povećanje (smanjenje) gotov. na rač.i blagajni (39-38)		(460.424)	(970.207)

Uprava je pripremila finansijske izvještaje za poslovnu 2010.godinu i predala ih AFIP-u (nadležnoj instituciji za predaju godišnjih finansijskih izvještaja). Nadzorni Odbor, do okončanja revizije, nije donio Odluku o usvajanju finansijskih izvještaja za 2010.godinu niti su isti podneseni Skupštini Društva na usvajanje.

IZVJEŠTAJ O PROMJENAMA U KAPITALU
za period koji završava na dan 31.12.2010. godine

Vrste promjene u kapitalu	Upisani vlasnički kapital	Revaloriz. rezerve	Ostale rezerve	Akumulir. neras.dobit/ nepokr.gub.	UKUPNO
Stanje na dan					
31.12.2008. godine	18.773.273	550.488	580.246	(2.173.174)	17.730.833
Učinci promj. u račun. politikama	-	-	-	-	-
Učinci ispravke grešaka	-	-	-	-	-
Ponovno iskazano stanje na					
dan 31.12.2008. godine,					
odnosno, 01.01.2009. godine	18.773.273	550.488	580.246	(2.173.174)	17.730.833
Učinci reval.materij.i nem.sreds.	-	-	-	-	-
Učinci revalor.dugor.finans.plas.	-	-	-	-	-
Kursne razlike nastale tr.u str.v.	-	-	-	-	-
Ostali dobiti (gubici) perioda	-	-	-	-	-
Neto dobit (gubitak) perioda	-	-	-	(12.304.989)	(12.304.989)
Objavljene divid.i drugi oblici	-	-	-	-	-
raspodjele dobiti i pokr.gubitka	-	-	-	-	-
Emisija dion.kapitala i dr.oblici	-	-	-	-	-
Stanje na dan					
31.12.2009. godine	18.773.273	550.488	580.246	(14.478.163)	5.425.844
Učinci promj. u račun. politikama	-	-	-	-	-
Učinci ispravke grešaka	-	-	-	-	-
Ponovno iskazano stanje na					
dan 31.12.2009. godine,					
odnosno, 01.01.2010. godine	18.773.273	550.488	580.246	(14.478.163)	5.425.844
Učinci reval.materij.i nem.sreds.	-	-	-	-	-
Učinci revalor.dugor.finan.plasm.	-	-	-	-	-
Kursne razlike nastale tr.u str.v.	-	-	-	-	-
Ostali dobiti (gubici) perioda koji	-	-	-	-	-
nisu iskazani u bilansu uspjeha	-	-	-	-	-
Neto dobit (gubitak) perioda	-	-	-	(20.454.914)	(20.454.914)
Objavljene divid.i drugi oblici	-	-	7.466.212	-	7.466.212
raspodjele dobiti i pokr.gubitka	-	-	-	-	-
Emisija dionič.kapitala i dr.oblici	-	-	-	-	-
Stanje na dan					
31.12.2010. godine	18.773.273	550.488	8.046.458	(34.933.077)	(7.562.858)

Uprava je pripremila finansijske izvještaje za poslovnu 2010.godinu i predala ih AFIP-u (nadležnoj instituciji za predaju godišnjih finansijskih izvještaja). Nadzorni Odbor, do okončanja revizije, nije donio Odluku o usvajanju finansijskih izvještaja za 2010.godinu niti su isti podneseni Skupštini Društva na usvajanje.

**IZVJEŠTAJ O REVIZIJI FINANSIJSKIH IZVJEŠTAJA
JAVNOG PREDUZEĆA „B&H AIRLINES“ D.O.O. SARAJEVO
ZA 2010. GODINU**

1. UVOD

Javno preduzeće „B&H Airlines“ d.o.o. Sarajevo osnovano je radi obavljanja usluga zračnog prometa i pravni je sljednik JP „Air Bosna“ p.o. Sarajevo. Preduzeće je preregistrovano Rješenjem Općinskog suda u Sarajevu od 11.10.2006. godine i organizovano kao privredno društvo sa ograničenom odgovornošću.

U 2008. godini izvršena je dokapitalizacija, na osnovu koje je povećan osnivački kapital i broj osnivača. Osnivači preduzeća su Federacija BiH, Energoinvest d.d. Sarajevo i Turk Hava Yollari Anonim Ortakligi, Istanbul, Turska. Ova promjena upisana je kod nadležnog Općinskog suda u Sarajevu, Rješenjem od 20.03.2009. godine.

U 2010. godini izvršena je još jedna dokapitalizacija, na osnovu Ugovora o izmjenama Ugovora o usklađivanju osnivačkog akta JP „B&H Airlines“ d.o.o. Sarajevo od 23.01.2009.godine i ista do dana revizije nije registrovana kod nadležnog Općinskog suda u Sarajevu.

Skraćeni naziv subjekta upisa je JP „B&H Airlines“ d.o.o. Sarajevo (u daljem tekstu – Društvo).

Ovlaštenja vlasnika državnog kapitala vrši Federalno ministarstvo prometa i komunikacija (u daljem tekstu – resorno ministarstvo).

Društvo ima vlasničke udjele u slijedećim društvima:

- Avio tours d.o.o. Sarajevo, sa vlasničkim udjelom od 50 %, društvo za avio usluge i turizam i
- Amadeus Bosna d.o.o. Sarajevo, sa vlasničkim udjelom od 95 %, čija je djelatnost distribucija globalnog rezervacionog sistema Amadeus, prodaja avio karata i školovanje kadrova.

Osnovni oblici unutrašnje organizacije Društva su sektori i poslovne jedinice – predstavništva i agencije:

- Prometni sektor,
- Komercijalni sektor,
- Administrativni sektor,
- Predstavništvo u Istanbulu i tri agencije za prodaju karata, jedna u Mostaru i dvije u Sarajevu.

Sjedište Društva je u Sarajevu, u ulici Kurta Schorka 36.

Prema podacima nadležne službe, na dan 31.12.2010. godine, bilo je zaposleno 114 uposlenika.

Na datum bilansa Društvo je dalo izjavu da su finansijski izvještaji sačinjeni u skladu sa Zakonom o računovodstvu i reviziji u Federaciji BiH i Međunarodnim standardima finansijskog izvještavanja (MSFI) i Međunarodnim računovodstvenim standardima (MRS).

2. PREDMET, CILJ I OBIM REVIZIJE

Predmet revizije su finansijski izvještaji i usklađenost poslovanja Društva sa važećim zakonskim i drugim relevantnim propisima.

Cilj naše revizije je da na osnovu provedene revizije izrazimo mišljenje da li su finansijski izvještaji pripremljeni u svakom značajnom pogledu u skladu sa važećom zakonskom regulativom i primjenjivim okvirom finansijskog izvještavanja. Revizija uključuje i procijenu da li Uprava i rukovodioci primjenjuju zakone i ostale važeće propise i akte, koriste li sredstva za odgovarajuće namjene u okviru propisanih i datih ovlaštenja, ocjenu finansijskog upravljanja, funkciju interne revizije i sistem internih kontrola uspostavljenih u svrhu zaštite imovine, kao i sposobnost da otkrivaju i spriječavaju značajno pogrešna prikazivanja u finansijskim izvještajima.

Zbog ograničenja vremena i resursa, revizijom nismo obuhvatili cjelokupno područje poslovanja, niti smo ispitivali sve transakcije. Sistemom uzorka ispitivali smo procese koji se odnose na obavljanje zakonom utvrđene djelatnosti, zakonsku i usklađenost sa općeprihvaćenim računovodstvenim načelima,

planiranje poslovnih aktivnosti i sa njima povezane račune vezane za sredstva, obaveze i kapital, prihode i rashode, uključujući značajnije troškove poslovanja. Obzirom da je revizija obavljena na bazi uzorka i da postoje inherentna ograničenja u računovodstvenom sistemu i sistemu internih kontrola, postoji mogućnost da pojedine materijalno značajne greške nisu otkrivene.

Revizija je uključila i davanje preporuka za dalji rad za područja koja smo smatrali bitnim, a vezana su za finansijsko izvještavanje.

3. REZIME DATIH PREPORUKA

Izvršenom revizijom finansijskih izvještaja za 2010. godinu, konstatovali smo određene propuste i nepravilnosti. U cilju otklanjanja istih, dali smo slijedeće preporuke:

- *Uprava, u narednom periodu treba obezbijediti da se poslovne promjene tekuće godine evidentiraju u periodu kada su i nastale, da se o istim donose validne odluke, kako bi prestala praksa naknadnog mijenjanja finansijskih izvještaja.*
- *Donijeti nove i unaprijediti postojeće interne akte usaglašene sa važećim zakonskim propisima i iste implementirati i nadzirati u procesu poslovanja.*
- *U potpunosti postupati prema preporukama Odjela za internu reviziju.*
- *Planiranje poslovanja usaglasiti sa članom 22. i 24. Zakona o javnim preduzećima u Federaciji BiH, kojima je propisana izrada i nadzor nad realizacijom trogodišnjeg i godišnjeg plana poslovanja, kao i potreba usaglašavanja istih sa ostvarenjem.*
- *Poboljšati i unaprijediti efikasnost u svim segmentima poslovanja. U svim poslovnim ciljevima prioritet treba da bude zaštita imovine.*
- *Dosljedno poštivati 132, 133. i 134. Pravilnika o radu ili donijeti nove procedure kojima će se urediti rokovi pravdanja putnih akontacija. U potpunosti i dosljedno poštivati donesene akte i redovno, u kontinuitetu pratiti njihovu realizaciju.*
- *Uprava treba poduzeti mjere, kojim će obezbijediti da knjigovodstvo prati izmjene u zaduženjima poslovnica i agencija. Također je potrebno posvetiti pažnju rješavanju problema nedostajućih karata kod Adriana Globus Frankfurt.*
- *U svim slučajevima stvaranja obaveza prioritet treba da bude zaštita imovine.*
- *Doprinose za obavezna osiguranja uplaćivati u skladu sa Zakonom o doprinosima i Pravilnikom o načinu obračunavanja i uplate doprinosa.*
- *Dosljedno i u potpunosti poštivati Odluku o putničkoj taksi - naknadi za razvoj i unapređenje avio prometa u Federaciji BiH.*
- *Upisati povećanje osnovnog kapitala kod nadležnog registarskog suda i izvršiti knjigovodstveno usklađivanje sa registrovanim.*
- *Dosljedno i u potpunosti poštovati Zakon o plaćama i drugim materijalnim pravima članova organa upravljanja institucija u Federaciji BiH i javnim preduzećima u većinskom vlasništvu Federacije BiH.*
- *Donijeti vlastiti Pravilnik o radu, usaglašen sa Zakonom o porezu na dohodak i Zakonom o plaćama i drugim materijalnim pravima članova organa upravljanja institucija u Federaciji BiH i javnim preduzećima u većinskom vlasništvu Federacije BiH i isti dosljedno i u potpunosti poštivati.*
- *Radi efikasnosti u trošenju javnih sredstava i zaštite imovine, donijeti vlastiti akt o nabavkama, sačinjavati izvještaje o nabavkama i iste dostavljati Odboru za reviziju i Nadzornom odboru.*

4. NALAZ I PREPORUKE

4.1 Prethodno iskustvo sa klijentom i ostale kontrole nadležnih organa

Ured za reviziju institucija u Federaciji BiH po drugi put obavlja reviziju finansijskih izvještaja predmetnog klijenta.

Reviziju finansijskih izvještaja za 2010.godinu, prema izjavi odgovornih osoba, obavila je komercijalna revizorska kuća „KPMG“ d.o.o. Sarajevo, ali izvještaj o obavljenoj reviziji do okončanja revizije nije dostavljen predmetnom klijentu.

U 2010. godini, prema izjavama odgovornih, nisu vršene kontrole od strane drugih ovlaštenih kontrolnih organa.

4.2 Aktivnosti nakon izvršene revizije za 2009.godinu i korekcije finansijskih izvještaja

Od maja 2009. godine, kada je u flotu uključen i mlazni avion strateškog partnera, značajno su povećani troškovi poslovanja. Društvo je snosilo veći dio troškova vezanih za letove istog aviona. Troškovi koji nisu teretili poslovanje u 2009. godini odnosili su se na troškove koje je finansirao strateški partner, Turkish Airlines. Iako ugovorima nije definisano kako će se pravdati i na koji način evidentirati i pratiti utrošak ovih sredstava, Turkish Airlines je ove troškove za 2009. godinu fakturisao sa znatnim zakašnjenjem.

Fakture po naprijed navedenim osnovama zaprimljene su u službene evidencije Društva, dana, 12.08.2010. godine. Nakon prijema ovih faktura, a obzirom da nije bio definisan način evidentiranja, praćenja i pravdanja utroška sredstava koje treba da osigura turski partner, Nadzorni odbor Društva zauzeo je stav da isto treba riješiti i razjasniti sa predstavnicima vanjskog revizora.

U avgustu 2010. godine okončane su i aktivnosti na izboru vanjskog revizora, započete krajem prethodne godine. Iako je vanjski revizor bio izabran u februaru 2010. godine, promjenom upravljačke strukture postupak je ponovljen i putem konkurentskog zahtjeva za dostavljanje ponuda izabran novi. Na prijedlog Odbora za reviziju, izabrana je revizorska kuća „KPMG“ d.o.o. Sarajevo, sa kojom je zaključen ugovor o reviziji finansijskih izvještaja za 2009. godinu. Sam postupak izbora vanjskog revizora nije proveden u skladu sa propisanim procedurama o javnim nabavkama. Zbog nejasno preciziranih uslova i kriterija, isti je izabran na osnovu subjektivne procjene članova Odbora za reviziju. Prilikom izbora postupilo se kao da se radi o izboru vanjskog revizora za privatnu kompaniju, a ne za javno preduzeće, za koje su propisane procedure i za koje treba da postoje i vlastita pisana pravila.

U postupku revizije vanjskog revizora zauzet je stav da se za veći dio nepravilnosti za koje su u našem prethodnom izvještaju date kvalifikacije, uključujući i neevidentirane, naknadno dostavljene fakture Turkish Airlines-a tretiraju kao materijalno značajne greške iz prethodnih perioda, radi čega se uprava opredijelila da izvrši njihovo retroaktivno prepravljavanje, na način što će izvršiti ispravke finansijskih izvještaja i to ne samo za revidiranu, već i za 2008. godinu, godinu koja je prethodila dokapitalizaciji. S tim u vezi, provedena su naložena knjiženja i izvršena korekcija finansijskih izvještaja, u kojima su u značajnoj mjeri povećani gubici i za 2008. i za 2009. godinu. Najveći uticaj na povećanje gubitka u 2009. godini imale su naknadno ispostavljene fakture Turkish Airlines-a, po osnovu ugovorenog finansiranja leasinga aviona u ukupnom iznosu od 3.818.233 KM. Ove fakture, iako su teretile troškove poslovanja i povećale gubitak, nisu uticale na iskazivanje ukupnog kapitala u finansijskim izvještajima u umanjenom iznosu u odnosu na prošlu godinu, o čemu će se detaljnije obrazložiti u tačkama 4.9. i 4.12. Izvještaja. Pored korekcija koje su uticale na promjene finansijskog rezultata preko bilansa uspjeha, akumulirani gubitak iskazan u bilansu stanja povećan je i za iznos od 4.199.706 KM, od čega se najveći dio u iznosu od 3.917.792 KM odnosi na otpis avansa za nabavku dva aviona tipa AIRBUS.

Korigovani finansijski izvještaji za 2008. i 2009. godinu predati su nadležnoj agenciji 25.03.2011. godine, nakon predaje finansijskih izvještaja za 2010. godinu. Do okončanja predmetne revizije isti nisu usvojeni od strane organa upravljanja, Nadzornog odbora i Skupštine Društva.

U vezi naprijed navedenih računovodstvenih postupka i korekcija smatramo da:

- **Nije bilo potrebe da se vrši ispravka finansijskih izvještaja za 2008. i 2009.godinu, obzirom da je prema zahtjevima iz paragrafa 41. i 42. MRS 8 – Računovodstvene politike, promjene računovodstvenih procjena i greške, trebalo izvršiti retroaktivno ispravljavanje materijalno značajnih grešaka iz prethodnog razdoblja u prvom setu finansijskih izvještaja odobrenom za izdavanje nakon otkrivanja tih grešaka.**

Nismo revidirali provedena knjiženja, niti smo kao uporedne uzimali podatke iz korigovanih finansijskih izvještaja za 2009.godinu. U cilju boljeg i potpunijeg izvještavanja, kao uporedni podaci dati su podaci iz izvještaja koje smo revidirali.

Preporuka:

Uprava, u narednom periodu treba obezbijediti da se poslovne promjene tekuće godine evidentiraju u periodu kada su i nastale, da se o istim donose validne odluke, kako bi prestala praksa naknadnog mijenjanja finansijskih izvještaja.

4.3 Sistem internih kontrola

Provedenom revizijom, kao i prethodne godine, utvrdili smo da sistem internih kontrola nije uspostavljen u mjeri da obezbijedi razumno uvjerenje da su postignuti postavljeni osnovni ciljevi poslovanja, a prije svih efikasno upravljanje i poslovanje i adekvatna zaštita imovine. Društvo u značajnom dijelu nije uredilo kontrolne aktivnosti koje predstavljaju politike i procedure postupanja uposlenih u provođenju poslovnih aktivnosti.

Nisu doneseni novi, niti su ažurirani interni akti ranijeg preduzeća „Air Bosna“ d.o.o. Sarajevo koje Društvo koristi. Veći dio ovih akata je iz ranijeg perioda i isti su zbog izmijenjene zakonske regulative i uslova privređivanja u značajnom dijelu neusaglašeni. Posljedice toga je da su odobravane transakcije u finansijskim izvještajima bez utvrđenih pravila, što se u najvećem dijelu odnosi na primanja uposlenih.

Upravu čini generalni direktor, predstavnik državnog kapitala i dva člana, izvršna direktora, predstavnika strateškog partnera, Turkish Airlines-a. **Četvrti član Uprave, predstavnik državnog kapitala još uvijek nije imenovan.**

Podjela poslova, nadležnosti i ovlaštenja nisu jasno uređeni. Osim za generalnog direktora, ugovorima o radu, a ni drugim internim aktima, nisu definisane nadležnosti i ovlaštenja. Na pojedina radna mjesta raspoređeni su uposlenici koji ne posjeduju potrebnu školsku spremu i kvalifikacije. U proteklom periodu Društvo je ostalo bez dovoljnog broja kvalitetnih i stručnih kadrova. Samo je jedna osoba obučena da obavlja poslove međukompanijskog obračuna i kontrole prihoda.

Kao i prethodne godine, prijem uposlenih i u 2010. godini vršen je bez prethodno utvrđene potrebe za istim, bez plana i donesene sistematizacije radnih mjesta.

Kao značajan problem ističemo retroaktivnu ispostavu faktura iz prethodnog perioda od strane strateškog partnera i manjinskog vlasnika, što je bio, prema izjavama odgovornih, jedan od razloga za ispravku finansijskih izvještaja za 2009. godinu.

Uz ovaj problem ističemo i značajno uvećanje gubitka u poslovanju u odnosu na prethodnu godinu. Sve ovo navodi na potrebu poduzimanja strateških mjera od strane osnivača, kako bi se sagledala situacija i provele adekvatne mjere u cilju prevazilaženje ovih problema.

Nisu blagovremeno poduzimane aktivnosti na naplati potraživanja iz ranijeg perioda. Zbog zastare, dio nenaplaćenih potraživanja od kupaca i zaposlenih ispravljena su na teret rezultata poslovanja ili su otpisana. Nije donesen trogodišnji plan poslovanja, planiranje poslovanja i usklađivanje plana sa izvršenjem ne vrši se i nije usaglašeno sa Zakonom o javnim preduzećima u Federaciji BiH.

Obračun plaća i dalje se vrši na bazi pojedinačnih ugovora u kojima su utvrđeni fiksni iznosi, čiju usklađenost sa internim aktima nije moguće provjeriti, obzirom da nije donesen vlastiti akt o organizaciji i sistematizaciji. Obrazloženje rukovodstva da primjenjuju Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta ranijeg preduzeća, iz februara 2002. godine, ne može se prihvatiti, jer izdati ugovori o radu nisu usaglašeni s istim. I pored usvojenog novog akta, pravdanja akontacija datih zaposlenima i dalje se ne vrše u utvrđenom roku.

Knjigovodstvene evidencije još uvijek nisu u dovoljnoj mjeri pouzdane, jer ne daju detaljne informacije o nastalim poslovnim događajima. Poslovne promjene se i dalje nepravilno klasifikuju, radi čega je otežana kontrola i njihovo praćenje. Ne vodi se ni analitička evidencija prihoda i troškova po vrsti i mjestu nastanka, niti podaci o приходima po avionima i destinacijama.

I dalje je evidentno odsustvo pune saradnje i kooperativnosti između strateških partnera. Kao i u prethodnom, tako i u revidiranom izvještajnom periodu, fakture Turkish Airlines-a po osnovu leasinga aviona, ili se ne ispostavljaju, ili ne odobravaju i evidentiraju blagovremeno.

Ilustracije radi navodimo da ispostavljena faktura na iznos od 1.084.516 EUR, u protivvrijednosti od 2.121.128 KM, od 22.11.2010.godine, nije u potpunosti priznata, osporena je i vraćena. Priznat je samo dio, u iznosu od 657.694 EUR ili u protivvrijednosti od 1.286.337 KM. Međutim, iako vraćena, kopija iste je bez potpune i valjane dokumentacione osnove knjižena za izvještajni period.

Istovremeno, nije evidentirano šest faktura Turkish Airlines-a iz istog obračunskog perioda 2010. godine, u ukupnom iznosu od 504.035 USD, u protuvrijednosti od 769.695 KM. Fakture ispostavljene 30.11. i 31.12.2010. godine, zaprimljene su 18.01. i 26.01.2011. godine i dostavljene na knjiženje dva do tri mjeseca kasnije, tačnije 21. i 26.04.2011. godine.

O ovim fakturama nismo bili upoznati do okončanja naše revizije. Kopije istih dostavljene su nam naknadno, uz Komentar na Nacrt Izvještaja.

Izvršili smo i procjenu funkcije interne revizije. Odjel za internu reviziju sačinio je Studiju rizika, na osnovu koje je sačinjen Plan rada za 2010. godinu. Na osnovu usvojenog Plana, Odjel za internu reviziju je u 2010. godini izvršio 7 revizija različitih segmenata poslovanja i rizičnih područja, o čemu je sačinio izvještaje. U izvještajima su konstatovani nedostaci i nepravilnosti, u najvećem dijelu nastali zbog nedonošenja internih akata i nepostojanja pisanih procedura, radi čega su Upravi date preporuke od čega značajan broj preporuka nije realizovan.

Preporuke:

Donijeti nove i unaprijediti postojeće interne akte usaglašene sa važećim zakonskim propisima i iste implementirati i nadzirati u procesu poslovanja.

U potpunosti postupati prema preporukama Odjela za internu reviziju.

4.4 Planiranje i izvještavanje

Finansijskim Planom za 2010. godinu planirano je slijedeće: ukupni prihodi 49.651.551 KM, ukupni troškovi 50.113.960 KM i gubitak 462.409 KM. Izvor za ostvarivanje planiranih prihoda je prihod od prodaje avio dokumenata 42.731.825 KM, doprinosi mreže THY 469.399 KM i prihod od dioničara 6.450.327 KM.

Plan za 2010. godinu je izrađen početkom 2010. godine, a Nadzorni odbor je Odlukom od 19.03.2010. godine, usvojio isti. Kako se vidi iz naprijed navedenog, obzirom da nije donijet trogodišnji plan, niti je Plan poslovanja za 2010. godinu donijet na vrijeme (u tekućoj godini za narednu poslovnu godinu), nisu obezbijeđeni uvjeti iz člana 22. Zakona o javnim preduzećima, u kojem je navedena obaveza Uprave da vrši donošenje, nadzor i usklađivanje kako trogodišnjeg plana, tako i godišnjeg plana sa izvršenjem. Isto tako, obzirom da je u članu 24. Zakona o javnim preduzećima precizirano da doneseni planovi služe kao osnov za poslovanje, konstatiramo da i ni taj uvjet nije mogao biti ispoštovan, jer trogodišnji plan nije uopšte donesen, a plan poslovanja za 2010. godinu je usvojen tek 19.03.2010. godine, tako da se početkom 2010. godine poslovalo bez navedenih planova.

Osnovne ekonomske kategorije planirane su i ostvarene u slijedećim iznosima:

	Planirano za 2010. godinu	Ostvareno u 2010. godini	Ostvareno u 2009. godini	Index (3:2)	Index (3:4)
1	2	3	4	5	6
Ukupan prihod	49.651.551	40.523.118	27.194.082	81,61	149,01
Ukupni rashodi	50.113.960	60.978.032	39.499.071	121,68	154,37
(Gubitak)-(II-I)	(462.409)	(20.454.914)	(12.304.989)	4.423,55	166,23

Društvo je u većem dijelu 2010. godine imalo na raspolaganju i koristilo tri aviona, a samo u kraćem vremenskom periodu u floti su bila četiri aviona.

Prezentirani su podaci o broju putnika po pojedinačnim destinacijama i rotacijama, kao i podaci o rashodima, kako po avionima tako i po destinacijama, ali kao što je već konstatovano, ne postoje podaci o praćenju prihoda po istim osnovama.

Ukupno je prevezeno 138.079 putnika, što je u odnosu na 90.688 putnika, prevezenih u prethodnoj godini, povećanje za 52,26 %. Ovi podaci su samo informativni i nisu uporedivi, obzirom da su za razliku od 2009. godine, u 2010. godini bila na raspolaganju tri, a u krećem periodu i četiri aviona.

Prosječna popunjenost aviona u 2010. godini bila je 42,6 %, od čega 29,0 % aviona ATR 72, nabavljenih putem finansijskog leasinga i 51,0 % aviona obezbijedenih od strane strateškog partnera (Boing 737-400 i AirBus A 319).

U 2010. godini otvorene su linije za Beograd i Amsterdam, a zatvorene linije za Zagreb i Dizeldorf.

Preporuka:

Planiranje poslovanja usaglasiti sa članom 22. i 24. Zakona o javnim preduzećima u Federaciji BiH, kojima je propisana izrada i nadzor nad realizacijom trogodišnjeg i godišnjeg plana poslovanja, kao i potreba usaglašavanja istih sa ostvarenjem.

4.5 Stalna sredstva

Knjigovodstvena vrijednost stalnih sredstava na datum bilansa iskazana je u slijedećim iznosima:

	31.12.2010.	31.12.2009.
STALNA SREDSTVA	30.990.096	36.249.872
Stalna nematerijalna sredstva	145.228	184.288
Nekretnine, postrojenja i oprema	30.665.409	32.056.467
Avansi za nekretnine, postrojenja i opremu	0	3.917.792
Dugoročna finansijska ulaganja	177.188	84.750
Dugoročna razgraničenja	2.271	6.575

Stalna nematerijalna sredstva čine računarski programi. Najznačajniji je software „Monaliza“, nabavljen 2008. godine, po osnovu obaveznog uvođenja elektronskog ticketinga i prelaska na elektronsku prodaju avio karata, prema pravilima Međunarodnog udruženja avio kompanija i agencija (IATA).

U 2010. godini program je dograđen. Nabavljena je i aplikacija za prodaju avio dokumenata za američko tržište, u vrijednosti od 12.500 EUR ili 24.448 KM.

Nekretnine, postrojenja i oprema predstavljaju najveći dio stalnih sredstava. Struktura ostale imovine i promjene u revidiranoj godini daju se u slijedećoj tabeli:

Opis	Zemljište	Grad. Objekti	Postrojenja i oprema	Transportna sredstva	Mat.sred. u pripr.	Ukupno	
1	2	3	4	5	6	7	8
1 Nabavna vrijednost							
na dan 01.01.2010.	691.000	2.594.633	874.813	36.395.800	7.569	40.563.815	
- direktna poveć.u 2010.g.			54.585	340.042		394.627	
- prenos sa pripreme					(1.881)	(1.881)	
- otuđ., rash., otpis, isknj.			(15.660)			(15.660)	
- ostalo							
na dan 31.12.2010.	691.000	2.594.633	913.738	36.735.842	5.688	40.940.901	
2 Akumulirana amortizacija							
na dan 01.01.2010.		432.358	666.970	7.407.062		8.506.390	
- amortizacija 2010.		39.184	67.012	1.676.574		1.782.770	
- otuđ., rash., otpis, isknj.			(13.668)			(13.668)	
- ostalo							
na dan 31.12.2010.		471.542	720.314	9.083.636		10.275.492	
3 Neto knj.vrijednost							
na dan 01.01.2010.	691.000	2.162.275	207.843	28.988.738	7.569	32.057.425	
na dan 31.12.2010.	691.000	2.123.091	193.424	27.652.206	5.688	30.665.409	

Zemljište se nalazi na aerodromu Sarajevo, a upisano je u katastarsku općinu Butmir Gornji.

Gradjevinski objekti odnose se na izgrađeni objekat na vlastitom zemljištu, zgradu Hangar.

U martu 2007. godine izvršena je procjena vrijednosti i zemljišta i poslovnog objekta, radi utvrđivanja tržišne vrijednosti.

Društvo ima dokaze o vlasništvu nad nekretninama u posjedu i sa kojima raspolaže, osim dograđenog dijela hangara, u vrijednosti od 290.963 KM, koji još uvijek nije uknjižen kod nadležnog općinskog organa.

Transportna sredstva u najvećem djelu odnose se na avione. Društvo u vlasništvu ima samo dva manja aviona (CASA C212-200 i PIPER T9-BSA), namijenjena za prevoz robe i do osam putnika, knjigovodstvene vrijednosti 904.961 KM. Druga dva aviona, putnički avioni ATR-72 nabavljeni su putem finansijskog lizinga, po ugovoru iz 2004. godine. Davatelj lizinga je „Hypo Alpe Adria Leasing“ d.o.o. Sarajevo. Knjigovodstvena vrijednost ovih aviona na datum bilansa iznosi 26.634.373 KM.

Povećanje na ovoj poziciji u 2010. godini u iznosu od 340.042 KM, odnosilo se na nabavku navigacionog sistema i ugradnju dijelova kojima su poboljšane karakteristike aviona ATR 72, radi čega su takva ulaganja, shodno MRS 16 – Nekretnine, postrojenja i oprema i vlastitim računovodstvenim politikama, kapitalizirana.

Ostala transportna sredstva, u vrijednosti od 112.872 KM odnose se na putnička vozila nabavljena u ranijem periodu.

Postrojenja i oprema odnosi se na računarsku i ostalu uredsku opremu. U 2010. godini nabavljena je računarska oprema, klima uređaji i ruteri, u vrijednosti od 43.081 KM. Zbog dotrajalosti i neupotrebljivosti, u istoj godini rashodovana je oprema knjigovodstvene vrijednosti 1.992 KM.

Alati, pogonski i kancelarijski namještaj odnosi se na ostalu opremu i kancelarijski namještaj. U 2010. godini nabavljen je namještaj u vrijednosti od 10.585 KM i alat u vrijednosti od 920 KM.

Avans za nekretnine, postrojenja i opremu nije iskazan.

Provedenom revizijom smo utvrdili da je

- **avans iskazan na datum prethodnog bilansa u iznosu od 3.917.792 KM isknjižen.**

Radi se o iznosu koji je knjižen na osnovu Odluke Vlade Federacije BiH o davanju saglasnosti na uvećanje osnovnog kapitala prednika Društva, JP „Air Bosna“ Sarajevo za uplaćeni iznos od 2.872.096 USD, po osnovu avansne uplate prve tranše Vlade Federacije BiH u korist kompanije „Airbus Industrie“ France, iz 2005. godine, radi nabavke dva aviona tipa AIRBUS 319-100 godine, po ugovoru. Na osnovu navedene odluke prednik Društva je sa 31.12.2004. godine povećao sredstva, a istovremeno umanjio iskazani gubitak koji je u to vrijeme bio iznad vrijednosti kapitala. Obzirom da nam u reviziji za prethodnu godinu nije prezentirana relevantna dokumentacija i korespondencija o međusobnom usaglašavanju iskazanog iznosa, mi nismo bili u mogućnosti potvrditi osnovanost i opravdanost iskazanog iznosa. Stoga smo i dali preporuku da se hitno poduzmu aktivnosti na obezbjeđenju potrebne dokumentacije i usaglašavanju iskazanog sredstva koji se vodi kao dati avans kompaniji „Airbus Industrie“ France, a sve radi potvrde osnovanosti i realnosti iskazanog iznosa.

Društvo nije postupilo prema datoj preporuci, obzirom da nije poduzelo potrebne aktivnosti na obezbjeđenju dokumentacije i usaglašavanju iskazanog sredstva koji se vodi kao dati avans kompaniji „Airbus Industrie“ France, već je bez saglasnosti Vlade Federacije BiH koja je i donijela odluku o uknjiženju istog sredstva i odluke organa upravljanja, izvršilo otpis predmetnog avansa na teret kapitala, odnosno, zadržanog gubitka i isti isknjižilo iz poslovnih evidencija.

Na dan okončanja revizije, 19.04.2011. godine, prezentirana je naknadno donesena Odluka Nadzornog odbora o isknjiženju predmetnog avansa, broj: 02-38-04/11, od 04.04.2011. godine.

Dugoročna finansijska ulaganja odnose se na udjele u pridruženom pravnom licu i date depozite. Društvo ima 95 % udjela u društvu „Amadeus“ d.o.o. Sarajevo, u iznosu od 38.000 KM, dok se veći dio u iznosu od 139.188 KM odnosi na depozite date međunarodnim udruženjima i organizacijama.

Amortizacija stalnih sredstava vrši se linearnom metodom otpisa. U 2010. godini donesen je akt o procijenjenom vijeku trajanja i stopama amortizacije za značajnija sredstava, dok se za ostala sredstva primjenjuje ranije usvojene stope prednika Društva, preduzeća „Air Bosna“, od kojih se navode slijedeće:

<u>Grupa sredstava</u>	<u>Vijek trajanja (god.)</u>	<u>Stopa amortizacije (%)</u>
------------------------	------------------------------	-------------------------------

- nematerijalna sredstva	5	20,00
- građevinski objekti	od 40 do 67	1,50 – 2,50
- avion CASA	16	6,30
- avion PIPER T9-BSA	12	8,65
- avion ATR 72-212 T9 ADD	23	4,38
- avion ATR 72-212 T9 AAE	23	4,41
- kombi vozila za prevoz lica	7	14,30
- ostala oprema	od 5 do 10	10,00 – 20,00

Društvo ima ograničenja u raspolaganju imovinom, jer je terećeno hipotekama na nekretnine i založnim pravom na pokretnu imovinu. Prema prezentiranoj dokumentaciji dato je:

1. Založno pravo na nekretninama, dva aviona u vlasništvu (PIPER i CASA C212) i na poslovnim udjelima po osnovu ugovora o finansijskom leasingu zaključenim 2005. godine sa Hypo Alpe Adria Leasing d.o.o. Sarajevo;

2. Založno pravo na avion CASA C212 dato je i JP „BH Pošta“ d.o.o. Sarajevo, po osnovu ugovoru o komisionom kreditu iz 2003. godine.

Preporuka:

Poboljšati i unaprijediti efikasnost u svim segmentima poslovanja. U svim poslovnim ciljevima prioritet treba da bude zaštita imovine.

4.6 Potraživanja

Na datum bilansa, u finansijskim izvještajima iskazana su slijedeća potraživanja:

	31.12.2010.	31.12.2009.
POTRAŽIVANJA	3.771.364	2.414.136
Potraživanja od prodaje	1.707.346	1.077.505
Druga kratkoročna potraživanja	944.042	776.594
Aktivna vremenska razgraničenja	1.119.976	560.037

Evidentan je trend povećanja ukupnih potraživanja. Iskazana potraživanja na datum bilansa u odnosu na prethodnu revidiranu godinu veća su za 56,22 %.

U reviziji za tekuću 2010. godinu prezentirana nam je Odluka od 19.03.2010. godine o Izmjenama i dopunama Pravilnika o računovodstvu i računovodstvenim politikama JP „B&H Airlines“ d.o.o. Sarajevo usvojena od strane Nadzornog odbora, kojom je izmjenjen član 92. Pravilnika u kojem se politike potraživanja u potpunosti razrađuju prema zahtjevima standarda, čime je ispoštovana preporuka data u prethodnoj reviziji.

Potraživanja od prodaje odnose se na kupce u zemlji i inostranstvu. U okviru ovih potraživanja iskazanih u ukupnom iznosu od 2.557.284 KM, iznos od 1.707.347 KM odnosi se na potraživanja do godinu dana i ista se iskazuju kao redovna. Iznos od 849.937 KM, za koji su umanjena ukupna potraživanja od kupaca, odnosi se na ukupnu ispravku vrijednosti potraživanja od kupaca starijih od godinu dana i identična su poziciji sumnjivih i spornih potraživanja od kupaca.

	31.12.2010.	31.12.2009.
Potraživanja od prodaje	1.707.347	1.077.505
Kupci u zemlji	1.349.535	1.387.614
Kupci u inostranstvu	1.207.749	594.940
(Ispravka vrijednosti potraživanja od kupaca)	(849.937)	(905.049)

Potraživanja od kupaca koja se vode kao redovna, u najvećem dijelu odnose se na potraživanja po osnovu prodaje avio dokumenta, nastala u drugoj polovini i kraju 2010. godine, čija je ročna struktura na datum bilansa bila slijedeća:

Konto	do 30 dan	od 31 do 60	od 61 do 90	od 91 do 180	od 180 do 360	preko 360 d.	Ukupno
2111 – Kupci u zemlji	452.957	2.711	4.158	36.050	3.721	0	499.597
2120 – Ino kupci	807.736	19.008	6.507	373.174	1.326	0	1.207.750
Ukupno	1.260.693	21.719	10.665	409.224	5.047	0	1.707.347

Provedenom revizijom utvrdili smo da je najveći dio ovih potraživanja naplaćen početkom 2011.godine. U Elaboratu o obavljenom popisu navedeno je za kupce u zemlji da najveći udio u iskazanim nenaplaćenim potraživanjima ima BSP Zagreb 279.613 KM i Federalno Ministarstvo prometa i komunikacija 140.961 KM. U istom dokumentu za kupce u inostranstvu je navedeno da najveći udio u nenaplaćenim potraživanjima ima BSP-ARC 388.677 KM i BSP-Sweden 161.547 KM.

Ispravka vrijednosti potraživanja od kupaca iskazana u istom iznosu kao i sumnjiva i sporna 849.937 KM, potvrđuje da se prilikom prijenosa redovnih potraživanja na sumnjiva i sporna, godinu dana nakon isteka roka naplate, istovremeno vrši i korekcija rezultata poslovanja, na teret rashoda. Navedena sumnjiva i sporna potraživanja kupaca u zemlji 301.521 KM i inostranstvu 548.416 KM. U 2010. godini, evidentirane su promjene na ovoj poziciji, povećanje i smanjenje. Povećanje se odnosi na prijenos potraživanja na sumnjiva i sporna potraživanja u 2010.godini u iznosu od 7.014 KM za potraživanja, koja nisu naplaćena u roku od godine dana, a smanjenje na istoj poziciji odnosi se na naplaćena otpisana potraživanja u iznosu 61.911 KM i to u zemlji 19.941 KM i inostranstvu 41.969 KM..

Druga kratkoročna potraživanja u odnosu na prethodnu godinu veća su za 21,56 %. Evidentan je rast u odnosu na prethodnu godinu.

	31.12.2010.	31.12.2009.
Druga kratkoročna potraživanja	944.042	776.594
Ostala potraživanja	629.334	568.860
Potraživanja za PDV – ulazni porez	314.708	207.734

U okviru ostalih potraživanja iskazanih u ukupnom iznosu od 629.334 KM sadržana su: potraživanja od zaposlenih u iznosu 149.553 KM, ostala kratkoročna potraživanja u iznosu od 526.032 KM, potraživanja za ostale više plaćene poreze u iznosu od 2.592 KM i umanjenje za ispravku vrijednosti potraživanja od zaposlenih u iznosu od 48.842 KM. Ovako iskazana najznačajnija potraživanja odnose se na:

- Akontacije za službena putovanja u zemlji i inostranstvu skazane u ukupnom iznosu od 50.903 KM. U iskazanim akontacijama sadržane su i one preko godine starosti. Obzirom na našu preporuku iz prethodne revizije zaključujemo da preporuka nije ispoštovana, u smislu pravdanja putnih akontacija u propisanom roku koji je definisan u članu 6. Pravilnika o načinu dobijanja, korištenja i pravdanja poslovnih akontacija. Od ukupnog iznosa iskazanih akontacija samo je jedna akontacija utužena u iznosu od 5.044 KM.
- Akontacije za plaćanje nabavki gotovinom iskazane u ukupnom iznosu od 49.807 KM. I ovdje je ponašanje uposlenih slično kao i za akontacije za službena putovanja. Tako je od ukupno 18 dugova njih 13 započeto u 2010. godini, a 5 u 2009. i 2010. godini. Najveći dug u iznosu od 11.303 KM je utužen.
- Sumnjiva i sporna potraživanja u sporu od zaposlenih iznose 48.842 KM i odnose se na potraživanja od bivšeg uposlenika, koji je utužen.
- Ostala kratkoročna potraživanja iskazana u iznosu od 526.032 KM i u najvećem dijelu, u iznosu od 525.123 KM, predstavljaju potraživanja po uplaćenim profakturama. Plaćanja po profakturama se uglavnom odnose na Handling/Landing, gorivo, rezervne dijelove, a sve po ugovorima zaključenim za plaćanje prije pružanja usluga. Unutar ovih potraživanja bila su iskazana i ostala sumnjiva i sporna potraživanja u iznosu 25.834 KM, koja su u skladu sa Odlukom od 28.02.2011.godine isknižena (depozit od 16.07.1999.godine u iznosu od 15.442 KM i depozit od 31.08.2003.godine u iznosu 10.392 KM za Shel Danksa).

Aktivna vremenska razgraničenja iskazana su u ukupnom iznosu od 1.119.976 KM, od čega se najveći iznos odnosi na razgraničene premije osiguranja u iznosu od 1.063.825 KM. Ostale pozicije se

odnose na: troškove dvogodišnje i četverogodišnje inspekcije aviona, plaćene pretplate glasila i stručnu literaturu i ostala kratkoročna razgraničenja.

Preporuka:

Dosljedno poštivati 132, 133. i 134. Pravilnika o radu ili donijeti nove procedure kojima će se urediti rokovi pravađanja putnih akontacija. U potpunosti i dosljedno poštivati donesene akte i redovno, u kontinuitetu pratiti njihovu realizaciju.

4.7 Novac i novčani ekvivalenti

Novčana sredstva iskazana kao gotovina i ekvivalenti gotovine, na datum bilansa iznosila su:

	31.12.2010.	31.12.2009.
Novac i novčani ekvivalenti	4.981.602	5.442.026
Transakcijski računi (u domaćoj valuti)	31.536	53.605
Blagajna (u domaćoj valuti)	8.281	6.865
Devizni računi	266.958	355.401
Devizna blagajna	20.739	26.155
Otvoreni devizni akreditiv kod banaka u zemlji	154.088	0
Ostala izdvojena sredstva	4.500.000	5.000.000

Gotovina i ekvivalenti gotovine odnose se na sredstva koja se vode na računima i u blagajnama.

Transakcijski računi u zemlji otvoreni su kod Union banke, Hypo Alpe Adria bank, Privredne banke, Bosna bank International i Turkish Ziraat bank Bosnia.

Transakcijski računi u inostranstvu otvoreni su kod AK banka u Istanbulu, Hypo bank u Zagrebu i Stopanska banka u Skoplju. Godišnjim popisom obuhvaćeni su i računi na neaktivnim računima u inostranstvu u ukupnom iznosu od 4.454,32 EUR. Na prijedlog Popisne komisije navedeni iznos je isknižen obzirom na zastarjelost i visoke troškove za pokretanje sudskih postupaka.

Blagajna i devizna blagajna odnose se na glavnu blagajnu, otvorenu u sjedištu i blagajne otvorene u poslovnica i agencijama. Popisna komisija je sačinila je izvještaj o predmetnim blagajnama i nisu utvrđene nepravilnosti osim u Adriana Globus Frankfurt. U Adriana Globus Frankfurt utvrđene su određene nepravilnosti za karte i kupone koje se vode kao nerazduženi, a u agenciji iz Frankfurta tvrde da ih nemaju na zalihama. Komisija je predložila da se prihvati knjigovodstveno stanje, a da ukoliko Adriana Globus ne dostavi bilo kakav dokaz koji će svjedočiti da su dokumenti iskorišteni, da se protiv agencije podnese tužba kod nadležnog suda u Njemačkoj. Ovo pogotovo iz razloga što je popisna komisija i prilikom prošlogodišnjeg popisa tražila povrat nedostajućih karata, na koji nikada nije dobila odgovor.

Otvoreni devizni akreditiv kod banaka u zemlji u iznosu od 154.087,30 KM odnosi se na garanciju za plaćanje dospjelih obaveza na ime isporuke rezervnih dijelova za avione ATR Francuska, a garant je Turkish Ziraat Bank Bosnia d.d.

Ostala izdvojena sredstva u iznosu od 4.500.000 KM odnose se na namjenski oročeni depozit kod Hypo Alpe Adria bank d.d. Mostar, u svrhu osiguranja povrata dugoročnog finansijskog kredita. Ista pozicija je u toku 2010.godine u odnosu na prošlu godinu umanjena za 500.000 KM. Umanjenje je izvršeno za izmirenje dospjelih obaveza po kreditu (kamata i glavnica).

Preporuka:

Uprava treba poduzeti mjere, kojim će obezbijediti da knjigovodstvo prati izmjene u zaduženjima poslovnica i agencija. Također je potrebno posvetiti pažnju rješavanju problema nedostajućih karata kod Adriana Globus Frankfurt.

4.8 Obaveze

U finansijskim izvještajima na datum bilansa, iskazane su slijedeće obaveze:

	31.12.2010.	31.12.2009.
OBAVEZE	48.090.335	39.532.214

Dugoročne obaveze	15.423.267	22.813.932
Dugoročne finansijske obaveze	14.796.482	22.662.301
Obaveze po osnovu finansijskog lizinga	14.754.236	16.256.087
Obaveze po kreditima	0	6.279.476
Ostale dugoročne finansijske obaveze	42.246	126.738
Dugoročna razgraničenja i rezervisanja	626.785	151.631
Druga dugoročna razgraničenja	41.382	69.545
Dugoročna rezervisanja	585.403	82.086
Kratkoročne obaveze	32.667.068	16.718.282
Kratkoročne finansijske obaveze	9.506.460	3.436.165
Obaveze za primljene avanse	34.453	31.360
Tekući dio dugoročnih finansijskih obaveza	9.429.761	3.404.805
Ostale kratkoročne finansijske obaveze	42.246	0
Obaveze prema dobavljačima i druge obaveze	17.253.172	12.211.285
Obaveze prema dobavljačima	13.782.321	10.271.290
Obaveze prema zaposlenima	201.554	350.697
Tekuće obaveze poreza na dobit	11.595	11.164
Obaveze za ostale poreze, doprinose i druga davanja	2.269.063	638.609
Druge kratkoročne obaveze	988.639	939.525
Pasivna vremenska razgraničenja	5.907.436	1.070.832

Obaveze iskazane na datum bilansa u iznosu od 48.090.335 KM, u odnosu na revidirane u prethodnoj godini veće su za 21,65 %. U okviru istih, na dugoročne se odnosi 15.423.267 KM, a na kratkoročne 32.667.068 KM. U odnosu na prethodnu godinu, dugoročne obaveze su manje za 31,95 %, a kratkoročne veće za 95,39 %. Razlog za smanjenje dugoročnih obaveza je njihova reklasifikacija, odnosno, prenos na kratkoročne.

Dugoročne obaveze čine dugoročne finansijske obaveze i dugoročna razgraničenja i rezervisanja.

Dugoročne finansijske obaveze odnose se na obaveze po osnovu finansijskog lizinga i na ostale dugoročne finansijske obaveze.

- **Obaveze po osnovu finansijskog leasinga** iskazane su u iznosu 14.754.236 KM. Najveći dio odnosi se na obaveze prema „Hypo Alpe Adria Leasing“, nastale po osnovu finansijskog leasinga dva aviona tipa ATR 72, u iznosu od 14.745.535 KM, po ugovoru iz 2005. godine. Ove obaveze su na datum bilansa uvećane za 1.292.465 KM, po osnovu obračunatih kursnih razlika, a smanjene za 2.769.793 KM, po osnovu reklasifikacije i prenosa na kratkoročne obaveze, shodno MRS 1 – Prezentacija finansijskih izvještaja.

Preostale obaveze po istom osnovu odnose se na obaveze prema „UniCredit Leasing“-u, u iznosu od 8.701 KM, po osnovu nabavke putničkih vozila u 2008. godini. Ove obaveze uredno se izmiruju.

Dugoročna razgraničenja i rezervisanja iskazana u iznosu od 626.785 KM, u odnosu na prethodnu godinu veća su za 90,76 %. U okviru istih, najznačajnija su obračunata rezervisanja po osnovu sudskih sporova u iznosu od 264.346 KM. Radi se o tužbama protiv Društva iz poslovnih i radnih odnosa, od čega su tužbe pravnih lica podignute zbog neizmirenja obaveza, dok se tužbe 12 bivših uposlenika odnose na neisplaćene plaće i naknade. Ostala dugoročna rezervisanja čine rezervisanja za investiciono održavanje stalnih sredstava ino partnera, kompanije "Turkish Airlines" u iznosu od 169.268 KM i rezervisanja za neiskorištene godišnje odmori za 2010. godinu u iznosu od 151.689 KM. Sva ova rezervisanja teretila su troškove obračunskog perioda. Na datum kada su izvršena ova rezervisanja, ukinuta su rezervisanja za neiskorištene godišnje odmori (u korist prihoda) obračunata i ukalkulisana na datum prethodnog bilansa.

U vezi naprijed navedenog, smatramo da:

- **nije bilo osnova vršiti rezervisanja po osnovu neiskorištenih godišnjih odmora.**

Naime, ako uposlenici nisu koristili godišnji odmor ili njegov dio, za to vrijeme su radili i ostvarili prava iz redovnog radnog odnosa, po osnovu efektivnih sati. Stoga nije bilo osnova da se za neiskorišteni godišnji odmor vrše rezervisanja, obzirom da se prema važećim propisima o radu godišnji odmor ne može platiti, ako se ne iskoristi. U slučaju da će se isti iz prethodne godine iskoristiti i po tom osnovu isplatiti naknada do polovine naredne godine, za iste te dane godišnjeg odmora neće biti obračunati redovni, efektivni sati.

Izvršenim rezervisanjima po osnovu neiskorištenih godišnjih odmora na datum bilansa u iznosu od 151.689 KM, neosnovano se uvećani rashodi obračunskog perioda. Obzirom da su istovremeno, po osnovu ukidanja rezervisanja izvršenih na datum prethodnog bilansa, uvećani i prihodi perioda u iznosu od 176.929 KM, ovako provedeni računovodstveni postupci nemaju značajnog uticaja na rezultate poslovanja istog obračunskog perioda, ali imaju na akumulirani gubitak, koji je po osnovu izvršenog rezervisanja u prethodnom obračunskom periodu neosnovano uvećan za navedeni iznos.

Kratkoročne obaveze iskazane u iznosu 32.667.068 KM čine kratkoročne finansijske obaveze, obaveze prema dobavljačima i druge obaveze i pasivna vremenska razgraničenja.

Kratkoročne finansijske obaveze iskazane su u iznosu od 9.506.460 KM. Najznačajnije su tekuće obaveze koje čine dio dugoročnih finansijskih obaveza, u iznosu od 9.429.761 KM. U okviru istih, dospjele, neizmirene obaveze po dugoročnim kreditima iznose 6.626.361 KM, a obaveze koje dospijevaju u tekućoj godini 2.803.400 KM.

- **Obaveze za otplate rata po dugoročnim kreditima koji dospijevaju u poslovnoj godini** iskazane su u iznosu od 6.626.361 KM. Najveći dio, u iznosu od 5.976.888 KM odnosi se kredit "Hypo Alpe Adria bank" d.d. Mostar, dok preostalih 646.473 KM čine dospjele, neizmirene dugoročne obaveze po komisionom kreditu od JP „BH Pošta“ d.o.o. Sarajevo, iz 2003. godine, realizovanim preko „Vakufske banke“ d.d. Sarajevo. Kredit od "Hypo Alpe Adria bank" d.d. Mostar uzet je 2005. godine na period od 10 godina. Na datum prethodnog bilansa neizmirene obaveze po osnovu glavnice (osnovnog duga) iznosile su 6.932.507 KM, od čega je u 2010. godini dospijevalo 952.620 KM. Neovisno o činjenici što se radi o dugoročnim obavezama, cjelokupan iznos dugoročnog kredita je na datum prethodnog bilansa reklasificiran na kratkoročne obaveze. Dospjele obaveze u 2010. godini u cjelosti su izmirene (obzirom da se banka osigurala i po ugovoru raspolaže sa dugoročnim depozitom Društva). Obaveze po navedenom kreditu kod iste banke koje dospijevaju do 01.08.2016. godine iskazane se u iznosu od 5.976.760 KM. Obzirom da se radi o dugoročnim obavezama, iste je trebalo i iskazivati na toj poziciji, a na datum bilansa reklasificirati i prenijeti na kratkoročne samo obaveze koje dospijevaju u tekućoj godini.

Po osnovu navedenog kredita u 2010. godini, istoj banci plaćene su i ugovorene kamate u iznosu od 758.461 KM. Zbog neblagovremenog izmirenja dijela kamata na datum bilansa obračunate su i iskazane zatezne kamate u iznosu od 956 KM.

Preostale obaveze iskazane na istoj poziciji u iznosu od 646.473 KM odnose se na obaveze prema Vakufskoj banci d.d. Sarajevo. Iste su pravilno reklasificirane u kratkoročne, obzirom se radi o dospijelim obavezama na datum prethodnog bilansa. Ukupno iskazane obaveze po osnovu glavnog duga u iznosu od 646.473 KM, kao ni ugovorene kamate u iznosu od 266.828 KM nisu ni djelimično izmirene u 2010. godini, zbog čega su obračunate i zatezne kamate u iznosu od 323.656 KM.

- **Dio dugoročnih finansijskih obaveza koji dospijeva do jedne godine** iskazane u iznosu od 2.803.400 KM, odnose se na obaveze po osnovu lizinga. Od ukupno dospijelih obaveza iskazanih na ovoj poziciji, u iznosu od 2.742.093 KM, u 2010. godini, izmireno je 2.739.089 KM, a ostalo neizmireno 3.004 KM. Na datum bilansa sa pozicije dugoročnih obaveza reklasificirano je, odnosno, preneseno 2.777.371 KM.

Obaveze prema dobavljačima i druge obaveze iskazane su u iznosu od 17.253.172 KM. U okviru istih, obaveze prema dobavljačima iznose 13.782.321 KM, obaveze za poreze i doprinose i druga davanja 2.280.658 KM i druge kratkoročne obaveze 1.190.193 KM.

Od ukupno iskazanih obaveza prema dobavljačima, obaveze prema dobavljačima u zemlji iznose 9.219.689 KM, a obaveze prema dobavljačima u inostranstvu 4.562.632 KM.

Obaveze prema dobavljačima u zemlji u odnosu na prethodnu godinu veće su za 31,44 %.

Najveći dobavljači u zemlji su Međunarodni aerodrom Sarajevo d.o.o. Sarajevo, Federalno ministarstvo prometa i komunikacija, Federalna direkcija za civilnu avijaciju i Energopetrol d.d Sarajevo. Najveće obaveze prema dobavljačima u zemlji iskazane su prema društvu "Međunarodni aerodrom Sarajevo" d.o.o Sarajevo, Federalnoj direkciji za civilnu avijaciju i Federalnom ministarstvu prometa i komunikacija.

- **Obaveze prema JP „Međunarodni aerodrom Sarajevo“ d.o.o Sarajevo** iskazane su u iznosu od 5.846.531 KM. Najveće obaveze prema ovom preduzeću nastale su po osnovu izvršenih usluga prihvata i otpreme aviona i putnika, odnosno, slijetanje i polijetanje aviona, tzv. „handling i landing“ usluge. Ovaj

dobavljač pruža i usluge zakupa, cateringa i školovanja zaposlenika Društva. Sve ove poslove isti dobavljač obavlja po ugovorima zaključenim u periodu od 2004. do 2010. godine.

Kao i prethodnih godina, Društvo ni u revidiranoj godini nije uredno i blagovremeno izmirivalo obaveze po naprijed navedenim osnovama. Posebno napominjemo da nisu izmirene obaveze po osnovu aerodromskih taksi koje su naplaćene od putnika prilikom prodaje avio dokumenata. Neizmirene obaveze po navedenom osnovu na datum bilansa iznosile su 1.907.556 KM.

- Obaveze prema Federalnoj direkciji za civilnu avijaciju u iznosu od 733.545 KM nastale su po osnovu pruženih navigacijskih usluga i aerodromske kontrole letenja na aerodromima u Federaciji BiH.

U prethodnoj godini Federalna direkcija za civilnu avijaciju fakturirala je i putničku taksu – naknadu za razvoj i unapređenje avio prometa u BiH. Radi se o naknadi koju je u 2004. godini donijela Vlada Federacije BiH, u svrhu razvoja i unapređenja avio prometa u Bosni i Hercegovini i podrške putničkog i cargo saobraćaja po odlazećem putniku. Naplata takse vrši se uz naplatu avio karata prijevoznika u Federaciji BiH.

U 2010. godine, obaveze po osnovu naplaćenih putničkih taksi – naknada za razvoj i unapređenje avio prometa u Federaciji BiH, evidentiraju se kao obaveze prema Federalnom ministarstvu prometa i komunikacija, dok se prema Federalnoj direkciji za civilnu avijaciju evidentiraju samo obaveze po osnovu pruženih navigacijskih usluga i aerodromske kontrole letenja na aerodromima u Federaciji BiH.

Naime, 17.04.2010. godine Vlada Federacije BiH donijela je Odluku o namjeni i dinamici prebacivanja finansijskih sredstava prikupljenih po osnovu putničke takse – naknade za razvoj i unapređenje avio prometa u Federaciji BiH u 2010. godini, prema kojoj se sva prikupljena sredstva po navedenom osnovu prenose Društvu. Prikupljena sredstva koristiće se za otplatu obaveza po finansijskom leasingu i sanacionom kreditu uzetim od „Hypo Group Alpe Adria“. Prema istoj Odluci, finansijska sredstva za ove namjene u iznosu od 4.937.730 KM, odobrena su Budžetom Federacije BiH za 2010. godinu Federalnom ministarstvu prometa i komunikacija. Od ukupno odobrenih sredstava, za iznos od 4.000.000 KM povećat će se kapital Federacije BiH u Društvu.

- Obaveze prema Federalnom ministarstvu prometa i komunikacija iskazane su u iznosu od 1.745.980 KM. Radi se o obavezama po osnovu naplaćenih putničkih taksi – naknada za razvoj i unapređenje avio prometa u Federaciji BiH. Naime, na osnovu podataka o broju odlazećih putnika dobivenih od aerodroma u Federaciji BiH, resorno ministarstvo je svakom avio prevozniku fakturiralo predmetnu taksu. Pored ostalih avio prevoznika, fakture su redovno, mjesečno ispostavljane i na ime Društva.

Provedenom revizijom utvrdili smo da Društvo nije u potpunosti poštovalo Odluku o putničkoj taksi-naknadi za razvoj i unapređenje avio prometa u Federaciji BiH, obzirom da je:

- **prilikom prodaje avio dokumenata od putnika naplaćivalo propisanu naknadu za razvoj i unapređenje avio prometa u Federaciji BiH, ali je nije blagovremeno i u potpunosti uplaćivalo na propisani račun, shodno navedenoj Odluci. Neizmirene obaveze po osnovu neuplaćenih putničkih taksi na datum bilansa iznosile su 1.745.980 KM.**

Obaveze prema dobavljačima u inostranstvu iskazane u iznosu od 4.562.632 KM, u odnosu na prethodnu godinu veće su za 38,06 %.

Obaveze prema dobavljačima u inostranstvu nastaju po osnovu obavljanja različitih usluga međunarodnih avio kompanija i udruženja kojima se stvaraju i obezbijeduju uslovi za obavljanje avio saobraćaja (prelet aviona, snabdijevanje gorivom, prijem i otprema aviona i putnika na međunarodnim aerodromima, razne takse, naknade i kaucije).

- Obaveze prema dobavljaču „Turkish Airlines“ iskazane u iznosu od 227.247 KM nisu najveće, ali obzirom da se radi o strateškom partneru sa kojim je evidentiran i najveći promet, isti je najznačajniji. Naime, ovaj dobavljač je u 2010. godini ispostavio fakture u ukupnom iznosu od 10.161.172 KM. Najveći dio faktura u iznosu od 9.470.661 KM odnosio se na zakup, osiguranje, održavanje aviona i angažovanja posade, shodno članu 3. Ugovora o dokapitalizaciji, od čega se iznos od 3.818.233 KM odnosio na 2009. godinu, a veći dio u iznosu od 5.652.428 KM na 2010. godinu. Preostale fakture u iznosu od 690.511 KM ispostavljene su po osnovu učešća u prodatim avio dokumentima, tzv. „proratni dio“.

Ispostavljene fakture vezane za Ugovor o dokapitalizaciji knjižene su na odgovarajuća konta – pozicije troškova poslovanja, uz odobrenje konta dobavljača.

Obaveze prema turskom partneru po naprijed navedenim osnovama u najvećem dijelu nisu se plaćale, već su se zatvarale sa pozicijom 4302 – Rezerve kapitala. Plaćene su samo fakture za obuku

letačkog osoblja, u iznosu od 170.217 KM. Krajem godine, odnosno, po godišnjem obračunu, preneseni iznos na poziciju 4302 – Rezerve kapitala zatvarao se sa iznosom iskazanog gubitka prenesenim iz bilansa uspjeha na poziciju 461 – Gubitak tekuće godine.

S tim u vezi, zaključno sa 31.12.2010. godine, zatvorene su obaveze prema strateškom partneru u ukupnom iznosu od 9.117.971 KM, od čega se 5.469.955 KM odnosi na 2010. godinu, dok se preostalih 3.648.016 KM odnosilo na 2009. godinu.

Zbog naprijed navedenog načina evidentiranja, pravdanja i praćenja utrošenih sredstava koje je po osnovu leasinga aviona finansirao strateški partner, u bilansu uspjeha iskazan je znatno veći gubitak. Gubitak je veći za iznos ukupno ispostavljenih faktura.

Iako su ovako provedeni računovodstveni postupci imali značajnog uticaja na bilans uspijeha, u konačnici, isti nisu imali uticaja na smanjenje kapitala, obzirom da su za iste iznose uvećane rezerve kapitala.

Obaveze za ostale poreze, doprinose i druga davanja iskazane su u iznosu od 2.277.179 KM i za 15,15 % manje su od obaveza po istim osnovama u prethodnoj godini. U okviru istih, najznačajnije su obaveze po osnovu doprinosa za obavezna osiguranja, u iznosu od 1.118.363 KM i ostale kratkoročne obaveze u iznosu od 663.733 KM.

Provedenom revizijom utvrdili smo da:

- **Društvo nije uplatilo doprinose za obavezna osiguranja po osnovu obračunatih i isplaćenih plaća za prethodnih 18 mjeseci, od čega se na doprinose za PIO/MIO odnosi 1.028.879 KM, a na doprinose za osiguranje u slučaju nezaposlenosti 89.466 KM, što nije u skladu sa Zakonom o doprinosima („Sl.novine FBiH“ br:35/98,54/00,16/01,1/02,17/06,14/08) i Pravilnikom o načinu obračunavanja i uplate doprinosa („Sl.novine FBiH“ br:64/08). Pored neizmirenih doprinosa za obavezna osiguranja, nisu izmirene ni obaveze po osnovu naknada za zaštitu od nesreća u iznosu od 99.328 KM, članarine turističkim zajednicama u iznosu od 43.427 KM i članarine privrednim komorama u iznosu od 19.490 KM.**

Zbog neuplaćenih doprinosa, Društvo je na datum bilansa samoinicijativno obračunalo zatezne kamate po propisnim stopama u ukupnom iznosu od 118.802 KM koje su teretile rashode poslovanja.

Ostale kratkoročne obaveze u iznosu od 663.733 KM u najvećem dijelu čine naplaćeni tuđi prihodi.

Druge kratkoročne obaveze iskazane su u iznosu od 988.639 KM. U okviru istih, najznačajnije su obaveze po osnovu leasinga (glavnica) u iznosu od 666.524 KM i kamata po istom osnovu u iznosu od 293.485 KM.

- **Obaveze za glavnica po osnovu leasinga** odnose se na obaveze prema „Hypo Alpe Adria Leasing“, nastale po osnovu finansijskog leasinga dva aviona tipa ATR. Od ukupno obračunatih obaveza po navedenom osnovu u iznosu od 3.252.266 KM, u revidiranoj godini izmireno je 2.585.742 KM.

- **Obaveze po osnovu kamata za leasing** odnose se na obračunate kamate po osnovu finansijskog leasinga dva aviona tipa ATR. U 2010. godini kamate po istom osnovu obračunate su u iznosu od 1.404.407 KM, od čega je izmireno 1.110.924 KM. U okviru ove grupe konta, na ovoj poziciji iskazuju se i obaveze za ugovorenu kamatu i obaveze za zatezne kamate.

Treba napomenuti da su ugovorene kamate u iznosu od 760.022 KM izmirene skoro u cjelosti, u iznosu od 758.789 KM, dok su zatezne, obračunate u iznosu od 504.271 KM u potpunosti izmirene.

Pasivna vremenska razgraničenja iskazana u iznosu od 5.907.436 KM u najvećem dijelu čine ostali obračunati rashodi, obračunati rashodi za osiguranje aviona, obračunati, a naplaćeni rashodi i odgođeni prihodi.

- **Ostali obračunati rashodi** iskazani su u iznosu od 3.134.081 KM.

U okviru ovih rashoda, najveći dio u iznosu od 2.162.616 KM odnosi se na knjižene obaveze po osnovu ispostavljenih faktura Turkish Airlines-a, vezane za leasing aviona, o čemu je konstatovano u tački 4.3. Izvještaja.

Ostali obračunati rashodi odnose se na ukalkulisane troškove hotelskog smještaja pilota i članova posada aviona, letačke dnevnice i ostalu literaturu vezanu za obuku letačkog osoblja, kao i ostale troškove nastale zbog otkazivanja letova, usluge drugih zračnih luka, osiguranje aviona, usluge rezervacijskog sistema i ostale ukalkulisane troškove dobavljača, za koje do kraja obračunskog perioda nisu zaprimljene fakture.

- **Obračunati rashodi za osiguranje aviona** u iznosu od 1.025.601 KM odnose se na knjižene fakture "Sarajevo Osiguranja" d.d. Sarajevo, ispostavljene po osnovu ugovorenog osiguranja aviona.

- **Obračunati, a neplaćeni rashodi** u iznosu od 590.484 KM, odnose se na obračunate kamate Vakufskoj banci d.d. Sarajevo, od čega se 266.828 KM odnosi na ugovorene kamate, a 323.656 KM čine obračunate zatezne kamate.

- **Odgođeni prihodi** u iznosu od 964.515 KM, u najvećem dijelu, u iznosu od 803.338 KM, odnosi se na odgođeno priznavanje prihoda po osnovu prodaje avio dokumenata, dok preostalih 161.177 KM čine ostali odloženi prihodi.

Odgođeno priznavanje prihoda po osnovu prodaje avio dokumenata odnosi se na avio dokumente prodate u periodu od 01.09. – 31.12.2010. godine, a koji će biti iskorišteni tokom 2011. godine, kada će se i oprihodovati.

Preporuke:

U svim slučajevima stvaranja obaveze prioritet treba da bude zaštita imovine.

Doprinosi za obavezna osiguranja uplaćivati u skladu sa Zakonom o doprinosima i Pravilnikom o načinu obračunavanja i uplate doprinosa.

Dosljedno i u potpunosti poštivati Odluku o putničkoj taksi - naknadi za razvoj i unapređenje avio prometa u Federaciji BiH.

4.9 Kapital

Na datum bilansa, u knjigovodstvenim evidencijama iskazan je kapital u slijedećim iznosima:

	31.12.2010.	31.12.2009.
KAPITAL	(7.562.858)	5.425.844
Upisani osnovni kapital	18.773.273	18.773.273
Revalorizacijske i prenesene rezerve	495.439	550.488
Ostale rezerve	18.030.311	580.246
(Akumulirani – preneseni gubitak)	(44.861.881)	(14.478.163)

Upisani osnovni kapital registrovan kod nadležnog registarskog suda iznosi 18.773.273 KM nije usaglašen sa uplaćenim osnovnim kapitalom.

Prema Rješenju o registraciji Općinskog suda u Sarajevu, broj: 065-0-Reg-09-000494, od 20.03.2009. godine, osnivači Društva su Federacija BiH, Energoinvest d.d. Sarajevo i Turk Hava Yollari Anonim Ortakligi, Istanbul, Turska. Prema istom rješenju, upisani i uplaćeni kapital u novcu osnivača Društva iznosi 18.773.273 KM, a čine ga udjeli Federacije BiH u iznosu od 9.561.922 KM ili 50,9337 % udjeli „Energoinvest“-a d.d. Sarajevo u iznosu od 12.447 KM ili 0,0663 % i udjeli strateškog partnera „Turk Hava Yollari Anonim Ortakligi“, Istanbul, Turska, u iznosu od 9.198.904 KM ili preostalih 49,0000 % osnovnog kapitala Društva.

U 2010. godini, izvršena je još jedna dokapitalizacija. Na osnovu Odluke Vlade Federacije BiH V broj: 175/10, od 17.03.2010. godine, Skupština Društva donijela i Odluku o povećanju osnovnog kapitala B&H Airlines“ d.o.o. broj: 05-34-04/10, od 19.03.2010. godine, o čemu je zaključen i Ugovor o izmjenama ugovora o usklađivanju osnovačkog akta.

Prema naprijed navedenim aktima povećava se osnovni kapital Društva za iznos od 7.843.137 KM, unošenjem novih uloga od strane osnivača, i to: uplatom Federacije u iznosu od 4.000.000 KM i uplatom turskog partnera, Turk Hava Yollari Anonim Ortakligi u iznosu od 3.843.137 KM.

Nakon ovog povećanja, osnovni kapital Društva iznosi 26.616.410 KM, sa slijedećim udjelima i vlasničkom strukturom:

- Federacija BiH,..... sa udjelom u visini od 13.561.922 KM i učešćem od 50,9532 %,
- Energoinvest d.d. Sarajevo, sa udjelom u visini od 12.447 KM i učešćem od 0,0468 %,

- Turk Hava Yollari Anonim Ortakligi,..... sa udjelom od 13.042.041 KM i učešćem od 49,0000 %. Osnivači su naprijed navedene iznose uplatili u 2010. godini.

I pored izvršene uplate, naprijed navedeni akti nisu provedeni kod nadležnog registarskog suda, obzirom da u sudski registar nije upisano povećanje osnovnog kapitala po osnovu nove dokapitalizacije.

Revalorizacijske i prenesene rezerve u iznosu od 495.439 KM odnose se na revalorizaciju vlastitog zemljišta i objekta po osnovu izvršene procjene u 2007. godini. Smanjenje na istoj poziciji za 55.049 KM izvršeno je po nalogu vanjskog revizora, a odnosi se, odnosno, izvršeno je po osnovu »priznavanja odložene poreske obaveze«.

Ostale rezerve iskazane su u iznosu od 18.030.311 KM.

U okviru ove pozicije, najveći dio u iznosu od 9.117.971 KM odnosi se na povećanje kapitala po osnovu zatvaranja obaveza prema ino partneru, Turkish Airlines, stvorenih na osnovu ispostavljenih fakura po osnovu zakupa i održavanja aviona, plaća letačkog osoblja, stjuardesa i dispečera, obuke BH pilota i sl., po ugovoru. Iznos od 7.843.137 KM odnosi se na uplate po osnovu povećanja osnovnog kapitala (dokapitalizacije), obzirom da isto nije upisano – provedeno kod nadležnog registarskog suda (i na ovoj poziciji će se iskazivati sve do upisa povećanja osnovnog kapitala u nadležni sudski registar), a preostalih 1.069.204 KM predstavlja dodatne uplate turskog partnera izvršene u 2010. godini.

Akumulirani (preneseni) gubitak iskazan je u iznosu od 24.406.967 KM. Na gubitak iz ranijih godina odnosi se 124.946 KM. Na zadržani gubitak iskazan u 2008. i 2009. godini, u ukupnom iznosu od 14.353.216 KM naknadno je knjižen i iznos od 4.199.706 KM, po osnovu retroaktivnih ispravki i korekcije finansijskih izvještaja za 2008. i 2009. godinu. Nakon izvršenih korekcija, gubitak za 2008. godinu, ranije iskazan u iznosu od 2.048.227 KM uvećan je za dodatnih 1.250.543 KM, tako da je isti iskazan u iznosu od 3.298.770 KM. I gubitak za 2009. godinu, ranije iskazan u iznosu od 12.304.989 KM, uvećan je za 4.478.554 KM, tako da je isti iskazan u iznosu od 16.783.544 KM. Pored povećanja akumuliranog gubitka po osnovu korekcija finansijskog rezultata za iste godine, isti je povećan i za iznos od 4.199.706 KM. U navedenom iznosu najznačajniji se odnosi na otpis avansa za nabavku dva aviona tipa AIRBUS, u iznosu od 3.823.395 KM. Akumulirani gubitak po nalogu vanjskog revizora knjižen je u iznosu od 9.928.803 KM.

Gubitak tekuće finansijske godine iskazan je u iznosu od 20.454.914 KM.

Preporuka:

Upisati povećanje osnovnog kapitala kod nadležnog registarskog suda i izvršiti knjigovodstveno usklađivanje sa registrovanim.

4.10 Prihodi

Prihodi ostvareni u obračunskom periodu iskazani su u slijedećim iznosima:

	31.12.2010.	31.12.2009.
PRIHODI	40.523.118	27.194.082
Prihodi od prodaje - operativni prihodi	32.480.901	18.843.098
Finansijski prihodi	2.845.499	2.532.387
Dobici od prodaje postrojenja i opreme	0	9.037
Ostali prihodi	5.196.718	5.809.560

Politike vrednovanja i iskazivanja prihoda uređene su vlastitim računovodstvenim politikama, usklađenim sa zahtjevima iz standarda. Odlukom o Izmjenama i dopunama Pravilnika o računovodstvu i računovodstvenim politikama Društva od 19.03.2010.godine izmjenjen je član 91. istog čime je preciznije definisano priznavanje prihoda i postupljeno po preporukama koje smo dali u prethodnoj reviziji. Međutim, i dalje internim aktima još uvijek nisu uređene politike cijena i tarifa. Pripremljen je Pravilnik putničkih tarifa,

ali isti još uvijek nije usvojen. Neovisno o tome, cijene i tarife se kreiraju prema uobičajenim pravilima avio kompanija.

Društvo je član IATA i ostalih međunarodnih organizacija avio transporta i korisnik je informacionog sistema kompanija Lufthansa i Amadeus. Prodaja avio karata u BiH i inostranstvu, međusobni obračun i plaćanje između avio kompanija obavlja se preko IATA-ine organizacije BSP (Billing and Settlement Plan) u Evropi i ARC (Airlines Reporting Corporation) u Americi.

U okviru prihoda, najznačajniji su prihodi od prodaje koji u biti predstavljaju operativne prihode.

Prihodi od prodaje iskazani u iznosu od 32.480.901 KM, a u ukupnim prihodima učestvuju sa 80,15 % i u odnosu na prethodnu 2009.godinu veći su za 49,01 %. U okviru istih, najveći su prihodi od prodaje avio dokumenata u zemlji u iznosu od 16.840.727 KM, prihodi od prodaje na inostranom tržištu 15.583.612 KM i prihodi od zakupnina 56.562 KM. Najveći doprinos značajnom uvećanju prihoda u odnosu na prošlu godinu je uvođenje drugog mlaznog aviona u upotrebu.

Najznačajniji prihodi od prodaje avio dokumenata u zemlji ostvareni su: putem vlastitih agencija u iznosu od 3.913.215 KM, putem domaćih agenata u iznosu od 2.465.490 KM, prihodi od prodaje-CHARTER 2.873.937 KM i prihod od prorata 7.494.085 KM.

Najznačajniji prihodi od prodatih avio karata-dokumenata u inostranstvu ostvareni su: putem ino agenata 11.947.241 KM i on-line 1.793.375 KM.

Finansijski prihodi iskazani u iznosu od 2.845.499 KM, veći su u odnosu na iste u prethodnoj 2009.godini za 12,36 %. U okviru istih, sadržani su prihodi po osnovu kamata po depozitu 143.763 KM, pozitivne kursne razlike po osnovu potraživanja i obaveza 2.700.704 KM i prihodi od redovnih kamata 1.031 KM.

Ostali prihodi iskazani u iznosu od 5.196.718 KM, u odnosu na prethodnu godinu manji su za 10,55 %. Ove prihode čine: prihodi od donacija, subvencija, regresa i kompenzacija 2.059.005 KM (2.000.000 uplata Vlade FBiH po odluci V broj: 1000/2010 od 22.12.2010.godine, uplata po ugovoru sa aerodromom Tuzla za obavljene charter letove preko Tuzle za Antaliju i Hurgadu), prihodi od otpisanih obaveza 2.423.686 KM, naplaćena otpisana potraživanja 61.911 KM, prihodi od ukidanja dugoročnih rezervisanja 189.156 KM, prihodi iz ranijih godina 303.012 KM i ostali prihodi 159.949 KM.

4.11 Rashodi

U finansijskim izvještajima iskazani su rashodi u ukupnom iznosu 60.978.032 KM i u odnosu na rashode revidirane u prethodnoj godini veći su za 54,38 %. Struktura iskazanih rashoda je slijedeća:

	31.12.2010.	31.12.2009.
RASHODI	60.978.032	39.499.071
Operativni rashodi	53.797.147	34.817.710
Finansijski rashodi	7.001.617	3.918.282
Gubici od umanjenja vrijedn.i otpisa stalnih sredstava	7.235	1.891
Ostali rashodi	172.033	761.188

Operativni rashodi u iznosu 53.797.147 KM predstavljaju najznačajnije, a čine ih slijedeći troškovi poslovanja:

	01.01. - 31.12.2010.	01.01. - 31.12.2009.
TROŠKOVI POSLOVANJA	53.797.147	34.817.710
Materijalni troškovi	13.561.857	8.550.599
Utrošene sirovine i materijal	1.627.245	1.190.580
Utrošena energija	11.865.539	7.289.371

Otpis sitnog inventara, ambalaža i auto guma	69.073	70.648
Amortizacija	1.836.030	1.758.847
Troškovi zaposlenih	4.164.422	3.815.203
Bruto plaće	3.738.185	3.429.336
Ostali troškovi zaposlenih	426.237	385.867
Troškovi usluga	17.214.996	8.567.165
Transportne usluge	4.376.787	2.217.456
Usluge održavanja	3.967.638	3.191.714
Poštanske usluge	118.792	109.869
Zakupnine i najamnine	6.262.211	739.988
Troškovi reklame i propagande	115.605	193.208
Špediterske usluge	47.846	41.347
Ostale vanjske usluge	2.326.117	2.073.583
Razni troškovi poslovanja	16.462.383	12.125.896
Putni troškovi	544.027	421.422
Izdaci za ostala materijalna prava zaposlenih	106.512	190.373
Naknade članovima Nadz.odbora i Odbora za reviziju	90.285	79.404
Ugovori o djelu, privremeni i povremeni poslovi	148.804	218.399
Doprinosi, članarine i dr. Davanja	247.123	238.641
Porezi koji ne zavise od finansijskog rezultata	165.924	190.373
Troškovi osiguranja	956.189	900.827
Bankarske usluge	383.577	235.780
Troškovi reprezentacije	28.891	41.484
Ostali razni troškovi poslovanja	13.791.051	9.609.193
Rezervisanja za rizike i troškove-obaveze	552.453	-

Materijalni troškovi iskazani u iznosu 13.561.857 KM u odnosu na revidirane u prethodnoj godini veći su za 58,61 %. Ove troškove uglavnom čini utrošena energija, od čega se najveći dio u iznosu od 11.782.422 KM odnosi na utrošeno gorivo za avione.

Troškove zaposlenih iskazane u iznosu 4.164.422 KM čine plaće zaposlenih u iznosu od 3.738.185 KM i ostali troškovi zaposlenih u iznosu 426.237 KM.

Obračun plaća regulisan je Pravilnikom o radu prednika Društva, koji kao ni Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji nije u potpunosti usklađen sa stvarnim potrebama, shodno važećoj zakonskoj regulativi. I kao takav, Pravilnik o radu nije se poštovao, obzirom da Nadzorni odbor nije donio odluku o visini koeficijenata za svako radno mjesto, a generalni direktor osnovicu za obračun. Ni obračun dodatka na plaću nije se vršio u skladu sa utvrđenim dodacima na osnovnu plaću, jer za iste nisu određeni koeficijenti. Obračun plaća i dodatka na plaću vršio se na osnovu pojedinačnih ugovora o radu, u kojima su plaće ugovorene u fiksnim iznosima, uključujući i dodatke na osnovnu plaću (prekovremeni rad, noćni rad i sl.). U ugovorima, osim za generalnog direktora, nisu opisani radni zadaci (dužnosti i odgovornosti) zaposlenika za radna mjesta koja obavljaju. Osnovna plaća generalnog direktora obračunava se u iznosu od 4,8 prosječnih mjesečnih neto plaća isplaćenih u Federaciji BiH u prethodna tri mjeseca, uvećana se za 0,6 % za svaku punu godinu radnog staža, u skladu sa ugovorom zaključenim na osnovu prethodno dobivene saglasnosti od resornog ministarstva. Plaće izvršnih direktora utvrđene su u fiksnom iznosu od 3.500 KM.

Najviša plaća, uključujući i pripadajuće letačke dodatke, isplaćena je članu letačke posade, u iznosu 7.421 KM, a najniža u iznosu 421 KM. Prosječno isplaćena neto plaća u 2010. godini iznosila je 1.548 KM.

Do okončanja revizije Društvo nije uskladilo opće akte iz oblasti radnih odnosa i po osnovu primjene Zakona o plaćama i drugim materijalnim pravima članova organa upravljanja institucija u FBiH i javnim preduzećima u većinskom vlasništvu Federacije BiH. ("Sl. novine FBiH", broj: 12/09), iako je plaća generalnog direktora u okviru istog zakona.

Ostale troškove zaposlenih čine naknade za topli obrok, isplaćene u iznosu od 315.827 KM, regres za godišnji odmor u iznosu 33.000 KM i naknade za prevoz na posao i sa posla u iznosu od 77.410 KM, koji su isplaćeni u skladu s važećim propisima i vlastitim odlukama.

Troškovi usluga iskazani u iznosu od 17.214.996 KM, u odnosu na revidirane u prethodnoj godini veći su za dva puta. U okviru ovih troškova, najveće su zakupnine i najamnine u iznosu od 6.262.211 KM, transportne usluge u iznosu od 4.376.787 KM, usluge održavanja u iznosu od 3.967.638 KM i ostale vanjske usluge u iznosu od 2.326.117 KM.

Zakupnine i najamnine iskazane su u iznosu od 6.262.211 KM. Najveći dio u iznosu od 6.038.350 KM čine troškovi zakupa aviona i posade koje je, shodno ugovoru o dokapitalizaciji, obezbijedio turski partner. Troškovi po navedenom osnovu terete rezultate obračunskog perioda i povećavaju gubitak u poslovanju.

Na ovu poziciju je bez odgovarajuće dokumentacione osnove kojom bi se potvrdio nastanak poslovnog događaja evidentirana i kopija osporene i vraćene fakture Turkish Airlines-a, u iznosu od 2.121.128 KM. Priznat je samo dio fakture, u iznosu 1.286.337 KM. Zbog ovako provedenih računovodstvenih postupaka za iznos od 834.791 KM neosnovano su uvećani troškovi i gubitak u poslovanju, o čemu je više obrazloženo u tački 4.7. Izvještaja.

Transportne usluge uglavnom čine transportne usluge u zračnom prometu. Iste iznose 4.308.168 KM, a odnose se na učešće ostalih avio kompanija u prodatim avio dokumentima (tzv. „proratni“ dio).

Usluge održavanja odnose se na održavanje aviona uzetih u zakup i lizing. U okviru ove pozicije, 1.506.529 KM odnosi se na troškove održavanja aviona Boeing 737-400, prvi avion koji je shodno ugovoru, obezbijedio turski partner, dok se 2.427.884 KM odnosi na troškove održavanja drugog aviona turskog partnera, aviona Airbus i dva aviona ATR, uzeta putem finansijskog lizinga.

Ostale vanjske usluge u najvećem dijelu čine troškovi rezervacionih sistema (Lufthansa, Amadeus, IATA), u iznosu od 1.547.106 KM, usluge hotelskog smještaja letaćkog osoblja u iznosu od 269.610 KM i usluge predstavnika u inostranstvu (tzv. „stejšn menadžeri“), u iznosu 196.294 KM.

Razni troškovi poslovanja iskazani u iznosu od 16.462.383 KM takođe predstavljaju značajne troškove poslovanja. U okviru istih najveći su troškovi po osnovu korištenja i usluga aerodroma (tzv. troškovi „handling/landing“), u iznosu od 9.569.963 KM, troškovi preleta i navigacije aviona u iznosu 3.549.891 KM i troškovi osiguranja aviona u iznosu 914.722 KM.

Ukalkulisana rezervisanja za rizike iskazana u iznosu od 552.453 KM, odnose se na ukalkulisana rezervisanja za održavanje aviona u iznosu od 169.368 KM, rezervisanja za aktivne sudske sporove u iznosu od 231.396 KM i rezervisanja za neiskorištene godišnje odmone u 2010. godini.

Neoperativni rashodi se rashodi koji proističu iz drugih, neoperativnih aktivnosti, kao što su rashodi od ulaganja, rashodi od finansiranja i ostali rashodi i odnose se na slijedeće:

Rashodi od finansiranja tzv. **finansijski rashodi** iznosili su 7.001.617 KM i u odnosu na prethodnu godinu veći su za 78,69 %. U okviru istih, najveći su rashodi po osnovu negativnih kursnih razlika, kamate na kredite i ostali finansijski rashodi.

Negativne kursne razlike iskazane u iznosu od 4.489.809 KM u najvećem dijelu čine negativne kursne razlike po tekućim obavezama u iznosu od 4.162.650 KM, a preostalih 327.159 KM odnosi se na negativne kursne razlike po osnovu drugih potraživanja.

Rashodi po osnovu kamata na kredite iskazani su u iznosu od 1.618.482 KM. Ove rashode čine redovne kamate Hypo Alpe Adria Leasing, po osnovu finansijskog lizinga dva aviona ATR 92, u iznosu od 1.214.473 KM, kamate po finansijskom kreditu Hypo Alpe Adria Bank d.d. u iznosu od 366.327 KM i kamate po kreditu Vakufske banke d.d. Sarajevo, u iznosu od 18.163 KM.

Ostali finansijski rashodi iskazani su u iznosu od 893.315 KM. Rashode na ovoj poziciji u najvećem dijelu čine zatezne kamate po različitim osnovama, zbog neblagovremenog izmirenja kreditnih obaveza, lizinga i ostalih obaveza prema domaćim i ino dobavljačima po različitim osnovama (el.energije, usluga prihvata i otpreme aviona i putnika i sl.). Najveće su zatezne kamate obračunate od strane JP „Međunarodni aerodrom Sarajevo“ d.o.o. Sarajevo, u iznosu od 504.271 KM, obračunate zbog neizmirenja ugovorenih obaveza po različitim osnovama. Na ovoj poziciji iskazane su i rezervisane zatezne kamate u iznosu od 118.802 KM, obračunate od strane Društva, zbog neredovne uplate doprinosa.

Ostali rashodi iskazani su u iznosu od 172.032 KM. U okviru istih, najveći su naknadno utvrđeni rashodi iz prethodnih perioda u iznosu od 142.865 KM, koji zbog različitih razloga nisu knjiženi u odgovarajućim, pripadajućim obračunskim periodima.

Preporuke:

Dosljedno i u potpunosti poštovati Zakon o plaćama i drugim materijalnim pravima članova organa upravljanja institucija u Federaciji BiH i javnim preduzećima u većinskom vlasništvu Federacije BiH.

Donijeti vlastiti Pravilnik o radu, usaglašen sa Zakonom o porezu na dohodak i Zakonom o plaćama i drugim materijalnim pravima članova organa upravljanja institucija u Federaciji BiH i javnim preduzećima u većinskom vlasništvu Federacije BiH i isti dosljedno i u potpunosti poštivati.

4.12 Finansijski rezultat

Gubitak u 2010. godini, iskazan u iznosu od 20.454.914 KM, u odnosu na gubitak u revidiranim izvještajima za prethodnu godinu u iznosu od 12.304.989 KM veći je za 66,23 %. Gubitak od operativne aktivnosti bio je još veći i iznosio je 21.316.246 KM.

U odnosu na prethodnu godinu, stanje je još više pogoršano. Gubici u poslovanju značajno su povećani nakon izvršene dokapitalizacije i uključivanja u flotu aviona strateškog partnera.

Stoga i smatramo da izvršena dokapitalizacija nije opravdala svoju svrhu i ispunila očekivanja većinskog vlasnika. Rezultati dokapitalizacije su poražavajući. Prije dokapitalizacije, kada su letovi obavljani samo sa dva manja aviona nabavljena putem finansijskog leasinga, iskazan je gubitak u iznosu od 2.048.227 KM. Nakon izvršene dokapitalizacije, u 2009. godini, u kojoj je uključen i jedan veći avion, gubitak je u odnosu na prethodnu godinu povećan za šest puta, a u 2010. godini, gubitak je čak za deset puta veći u odnosu na godinu prije dokapitalizacije.

Smatramo da su osnovni razlozi kontinuiranog povećanja gubitka loše upravljanje i rukovođenje, ali i pasivan i nedovoljan angažman osnivača, a posebno predstavnika državnog kapitala. Uključivanje u flotu većih aviona i olako otvaranje novih destinacija, bez prethodno izvršene analize i ispitivanja tržišta, u značajnoj mjeri uticali su na povećanje troškova. U protekle dvije godine zbog nedovoljnog broja putnika i nerentabilnosti, ukinuto je pet novootvorenih linija-destinacija.

Ukupan akumulirani gubitak iznosi 44.861.881 KM, a gubitak iznad visine kapitala iznosi 7.562.858 KM.

Cjelokupna situacija i uslovi u kojima Društvo egzistira su dosta teški i složeni. Zbog sistemskog neriješavanja nagomilanih problema i višegodišnjih gubitaka, nedovoljne i neadekvatne podrške Federacije BiH, kao većinskog vlasnika, a posebno zbog pasivnog odnosa predstavnika državnog kapitala u organima upravljanja i rukovođenja, stvorena je velika dubioza u poslovanju. Imovina Društva je beznačajna, poslovanje je opterećeno velikim obavezama, gubici se iz godine u godinu povećavaju, iskazan je značajan gubitak iznad visine kapitala.

Stoga bez aktivnijeg uključivanja osnivača, a posebno većinskog vlasnika, sistemskog rješavanja uzroka i otklanjanja posljedica i postupanja predstavnika državnog kapitala sa pažnjom dobrog privrednika, osnovni ciljevi poslovanja nisu realni, niti su ostvarivi. Obzirom da se finansijski izvještaji sastavljaju pod pretpostavkom da pravno lice neograničeno posluje, u ovakvim, postojećim, sadašnjim uslovima i okolnostima privređivanja, upitna je stalnost poslovanja Društva, jedno od osnovnih načela i pretpostavki na kojima se temelje općeprihvaćena računovodstvena načela i MSFI.

4.13 Sudski sporovi

Prema podacima nadležne službe, protiv Društva se vodi 12 sudskih sporova, u ukupnoj vrijednosti od 264.346 KM. Najznačajnije se odnose na: rentiranje poslovnog prostora 80.000 KM (uložen prigovor na odbijanje žalbe na presudu), naknada za neplaćene plaće 60.000 KM (donesena presuda i uložena žalba), dug po osnovu zakupa poslovnog prostora 52.000 KM (donesena presuda i uložena žalba), dug po osnovu zakupa poslovnog prostora 42.362 KM (postignuta sudska nagodba o obavezi isplate do kraja januara 2011. godine).

Prema istim podacima Društvo je pokrenulo ukupno 10 tužbi, od kojih su najvećim dijelom izvršni postupci u toku, sem jedne tužbe u iznosu od 48.000 KM, za koju je tužba odbijena kao neblagovremena na šta je Društvo uložila žalbu.

4.14 Nabavke

Društvo još uvijek nije donijelo vlastiti akt o javnim nabavkama, a ni plan nabavki za 2010. godinu. Ni u 2010. godini, Društvo nije provodilo nabavke prema važećim propisima o javnim nabavkama, obzirom da Zakonom o javnim nabavkama BiH, u okviru djelatnosti javnih preduzeća za koje je obavezna njegova primjena, a ni Listom ugovornih organa po kategorijama, nije obuhvaćen zračni promet, osnovna djelatnost koju Društvo obavlja.

Neovisno o naprijed navedenom, mi smatramo da Uprava, u cilju efikasnosti i zaštite imovine donese vlastiti akt o nabavkama i da o provedenim nabavkama redovno izvještava Nadzorni odbor i Odbor za reviziju.

Preporuka:

Radi efikasnosti u trošenju javnih sredstava i zaštite imovine, donijeti vlastiti akt o nabavkama, sačinjavati izvještaje o nabavkama i iste dostavljati Odboru za reviziju i Nadzornom odboru.

5. KOMENTAR

Uprava Društva je u ostavljenom roku dostavila Komentar na Nacrt izvještaja o reviziji finansijskih izvještaja, broj: 08-97-05/11, od 26.05.2011. godine. U Komentaru su date primjedbe i dodatna pojašnjenja za određene konstatacije u nalazima i izraženom mišljenju.

Prihvatili smo dokumentaciono opravdane dokaze i sve što je imalo realnu osnovu za korekciju uključili u konačan Izvještaj.

**Rukovodilac Sektora
za finansijsku reviziju**
Mirsada Janjoš, dipl.oec.

Vođa tima

Fuad Velić, viši revizor za fin.reviziju, dipl.oec.

Član tima

Sead Čorbo, viši revizor za fin.reviziju, dipl.oec.